

Imavere Kooli toimetulekuõppekava

I ÕPPE JA KASVATUSE ÜLDEESMÄRGID

Imavere Kooli õppekasvatustöö peasuunad on alljärgnevad:

Õppetöös

- 1) aidata ja toetada õpilasi, kellel on hariduslikke erivajadusi, luues koolis sõbraliku ning perekeskse miljö, kus õppimisprotsess tervikuna on lapsele meelepärane;
- 2) aidata lastel tunda end turvaliselt ja uskuda endasse
- 3) vajadusel anda nõu ja toetust kolleegidele, et kõik personaliliikmed oleksid positiivselt meelestatud ja näeksid lapsi nende individuaalsuses
- 4) teha koostööd lastevanemate ja teiste õpetajatega, samuti eripedagoogidega maakonnas ja vabariigis, Eesti Eripedagoogide Liiduga;
- 5) arvestada õppetöös läbivõetava materjali tihedat seost praktilise eluga ning kujundada seeläbi terviklik maailmapilt;
- 6) arutada õppenõukogudes alati ka õpilashooldust

Eesmärgid:

- Tervikliku, enesega toimetuleva isiku kujundamine
- Isiksuse omaduste kasvatamine
- Ausus, loovus, usaldus, vastutus, koostöötahe, sallivus, oskus hinnata tehtut

Töömeetodid:

- 1) kaitsta nõrgemate laste õigusi saada sobivat, nende vajadustele vastavat abi, lähtuda õpetamisel lapse tasemest (IÕK)
- 2) tegelus õpilasega on eesmärgistatud ja sihipärane
- 3) huvi tundmine õpilase käekäigu vastu ja eduelamuse kindlustamine, esimesest punktist lähtuvalt

- a) anda lapsele lühikese ajaga saavutatavaid eesmärke, sihte;
- b) anda aega
- c) anda individuaalseid ülesandeid
- 4) kujundada õiged tööharjumused
- 5) välja tuua ja rõhutada neid tegevusi, milles laps on tugev (laulmine, käeline tegevus, kehaline kasvatus jne.); kasutada lapse "mina" arendavaid ja tugevdavaid kõnetemasid; aidata lapsel leida usk endasse ja anda eneseteostuse võimalusi;
- 6) anda laialdased teadmised elu- ja toimetulekuõpetuses
- 7) luua võimalused kutse eelõppeks
- 8) pidada sidet õpilaste kodudega, nõustada lapsevanemaid pedagoogiliste, meditsiiniliste ja sotsiaalsete probleemide lahendamisel;
- 9) otsida võimalusi koostööks lastevanematega; algatada kohtumisi ideede ja informatsiooni vahetamiseks

Kooli väärtuste alused:

- ausus ja usaldatavus, pedagoogi eetika ja takt
- sallivus, erinevuste, omapära ja eelduste arvestamine
- loovus
- saavutuste hindamine

II TOIMETULEKU ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse EESMÄRGID

Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada korrektsioonitööga õpilaste arengut, kujundada isiksus, kes tuleb toime igapäevaste tegevustega kodus, teenindusasutustes (poes, juuksuris jne) ning saab juhendamise ning järelevalve all hakkama lihtsama tööga.

Õpetamise eesmärk on kujundada psühhofüsioloogilisi kompensatsioonimehhanisme ja arendada tunde- ning tahtevalda, soodustada õpilase enesetunnetuse, motoorsete, kognitiivsete, kommunikatiivsete ja sotsiaalsete oskuste arengut ning seeläbi ühiskonnas toimetulekut.

- teadvustab ennast (mina) ja kaasinimesi (mina-meie-teised);
- orienteerub igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides, täidab õpitud ohutusnõudeid ja küsib vajaduse korral abi;
- mõistab talle suunatud lihtsustatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid;
- oskab ennast väljendada omandatud keeleüksuste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- mõistab ja väljendab erinevaid tundeid ja emotsioone;
- suhtub hästi iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse;
- järgib võimetekohaselt ühiskonnas tunnustatud sotsiaalseid norme, hoidub vägivallast;
- järgib võimetekohaselt oma tervise hoidmise põhimõtteid;
- hoidub loodust kahjustamast;
- mõistab kuuluvuse (*oma – võõras – ühine*) tähendust
- mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab alluda töödistsipliinile; teeb jõukohast tööd;
- on võimalikult iseseisev ja oskab teha valikuid igapäevaelus sh vaba aja sisustamisel;
- tuleb toime võimetele vastavate lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisülesannetega

Õpilased, kellele rakendatakse toimetulekuõppekava

Õpilased, kellele rakendatakse toimetulekuõppekava, on valdavalt mõõduka vaimupuudega lapsed. Nimetatud õpilasi iseloomustab mosaiikne puue, millel on mõned üldised jooned:

- seosed erinevate aistingute (nägemise, kuulmise, kompimise, haistmise ja maitsmise) vahel arenevad aeglaselt ja võivad olla piiratud;
- tajutakse ümbritseva maailma lähedasi ja tuttavaid esemeid, objekte, eristada suudetakse nende üksikuid, tihti ebaolulisi tunnuseid. Sageli aetakse segamini objektide omadusi või ei tunta objekte ära teises ruumilises paigutuses. Raskendatud on ruumis orienteerumine. Ajas orienteerumine piirdub lähitulevikku kuuluvate sündmuste ootamisega või minevikutegevuste rutiinse kordamisega;
- mootorika areng on hilistunud, see on takistanud esemete maailmast informatsiooni (ärrituste) saamist, mistõttu aistinguid on vähe ja tajud ebatäpsed. Info vastuvõtu kitsus raskendab kohanemist uues, mitteharjumuspärasel olukorras;
- esineb hälbeid informatsiooni valikus. Psüühilist tegevust ei suudeta piisavalt suunata, kontsentreerumine (just tahtlik tähelepanu) objektidele, nähtustele on väga lühiajaline ega ole seotud nende oluliste tunnustega. Ei suudeta üht ülesannet pikalt täita, vajatakse sagedast tähelepanu suunamist;
- mälu on suures osas seotud eluliselt olulisega. Meenutamine on tihti passiivne. Loogilise mälu võrreldes on enamasti tunduvalt paremini arenenud mehaaniline mälu. Mingis kindlas olukorras omandatud teadmisi ei suudeta kasutada teises olukorras, puuduvad infotöötlusoskused, mistõttu unustatakse kiiresti. Õpetatava omandamiseks vajatakse palju kordamist, materjali otstarbekat doseerimist (üks raskus korraga) ning erinevate meetodite ja võtete kasutamist;
- tõsiseid raskusi on info analüüsi ja sünteesiga. Võrrelda suudetakse selgelt eristuvate, vähesel määral ka sarnaste tunnuste alusel. Mingil määral ollakse võimelised oma kogemusi üldistama (nt toit, riided jne). Lihtsatest põhjus-tagajärg seostest õpitakse aru saama igapäevategevustes; see võimaldab lastel suhelda, järgida lihtsamaid käitumisnorme ning õpitud olukordades toime tulla;

- kõne tase varieerub: mõned õpilased suudavad osa võtta lihtsast vestlusest, teised on võimelised teatavaks tegema vaid oma põhilisi vajadusi. Mõned õpilased ei õpi kunagi kasutama kõnet, kuid võivad aru saada lihtsamatest instruktsioonidest ja õppida kasutama alternatiivseid suhtlemisvahendeid (viiped, piktogrammide jne);
- võimed on eri valdkondades erinevad: mõnedes valdkondades saavutavad õpilased kõrgema, teistes madalama taseme; tavaliselt ollakse võimelised tegema lihtsat tööd, kui ülesanne on üksikasjades selgitatud ja juhendamine hea;
- õppeprotsessis on õpilased rühmana halvasti juhitavad;
- motoorsete võimete arengu ja eneseteenindusoskuste mahajäämuse tõttu vajavad mõned õpilased püsihoolijat;
- sageli kaasnevad neuroloogilised, geneetilised või kehalised lisapuuded (epilepsia, PCI, autism jne).

Toimetuleku õppekava rakendatakse ka üksikutele raske vaimupuudega õpilastele, kellel on kirjeldatust madalam saavutustase ja suuremad motoorikahälbed.

III ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

3.1. Individuaalsete erinevuste arvestamine.

Toimetulekuõppekava võimaldab selle järgi õppivatel õpilastel saada oma võimetele vastav haridus. Õpetamine põhineb kõikide õpilaste arengutaseme ja arengupotentsiaali väljaselgitamisel. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse iga õpilase arengutasemest valdkonniti, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja individuaalseid iseärasusi.

3.2. Jõukohasus.

Õppeülesanded valitakse õpilase potentsiaalset arenguvalda arvestades: need nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased. Õpilaste aktiveerimine eeldab konkreetset eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Oluline kujundada õpilase võimalikult iseseisev tegutsemine.

3.3. Õpetamise terviklikkus ja sihipärasus.

Terviklik õppetöö tähendab seda, et üksikute valdkondade ja teemade üksteisele järgnevus moodustab ühtse süsteemi. Õpetamine peab toimuma aste-astmelt süveneval tasemel, st. kontsentriselt. Kõike, mida laps õpib, peab olema võimalik rakendada väljaspool vahetut ümbrust.

3.4. Demokraatia ja humaansus.

Toimetulekuõppekava läbinud õpilane peaks omandama võimete piires iseseisva elu oskused. Selle eelduseks on humaansed hoiakud ja demokraatlikud suhted koolis. Koolikultuuri kaudu teadvustatakse ja omandatakse ühiseluks olulised harjumused ja oskused. Enam pööratakse tähelepanu oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele, sallivusele ning kaaslaste mõistmisele.

3.5. Õppekava avatus.

Toimetulekuõppekavas on tähtsal kohal pedagoogide konkreetset õpilast arvestav koostöövõrgustik sotsiaal- ja tervishoiutöötajatega, teiste koolide pedagoogidega ning lapsevanematega, kutse-, eri- ja ameti- täiend- ja ümberõppe korraldajatega. Õppekava on avatud nendele muutustele, mida toob kaasa aeg ja sotsiaalne tellimus.

3.6. Koostöö

Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus. Õpioskuste kujundamist soodustavad kõigi lapsega töötavate pedagoogide ja lastevanemate ühised nõudmised.

Tähtsal kohal on koostöö kooli sotsiaal- ja tervishoiutöötajatega, kutseõppe korraldajatega ning vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli.

3.7. Praktiline tegevus.

Õpetamine ja kasvatamine toimub jõukohase praktilise tegevuse käigus võimalikult reaalses keskkonnas. Õppeprotsessis suunatakse õpilast täitma praktilisi ülesandeid koostegevuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi näidise ja lihtsa suulise korralduse alusel. Eesmärk on, et õpilased omandaksid jõukohased praktilised oskused igapäevastes situatsioonides toimetulekuks.

Praktilise tegevuse baasil areneb suhtlemine ja kogemustele (mälukujutlustele) toetuv vaimne tegevus, kujunevad tunnetustegevuse elementaarsed oskused.

IV ÕPPEKORRALDUS

4.1 Toimetulekuõppel olevatele õpilastele koostatakse individuaalne õppekava, milles keskendutakse ainekavades märgitud tegevustele ja teemadele.

4.2. Lapsevanema poolt hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal esitatud põhjendatud taotluse alusel võib õppenõukogu otsusega pikendada õpilase õppeaega kahe õppeaasta võrra kuni 32 nädalatunni ulatuses igal õppeaastal. Täiendavate õppeaastate kohustuslike ja valikainete kohta koostatakse jätkuvalt õpilasele individuaalne õppekava.

4.3.Tunnijaotusplaan

ÕPPEAINED	Õppetundide arv nädalas										
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	LA1	LA2
Klass											
Elu- ja toimetulekuõpe	4	5	5	5	7	7	6	6	6		
Eesti keel	4	5	6	6	6	6	6	6	6		
Matemaatika	2	3	4	4	5	5	4	4	4		
Kunst ja käeline tegevus	5	5	5	5	5	2	2	2	2		
Muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
Tööõpe						5	5	7	7		
Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
Rütmika	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Valikõppeaine -käsitöö							2	2	2		
Nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32	32	32

4.4. Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks. Tööõppe ja valikainete sisu (näiteks arvutiõpetus, keraamika jms) valitakse vastavalt kooli võimalustele ja lastevanemate ning õpilaste soovidele. Valikõppeainete ja valitud tööõppe suunale koostab kool ainekavad. Tööõppe võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.

4.5. Õppetegevuse põhivorm on õppetund.

4.6. Õppetunnid (sealhulgas projekt-, õues- ja muuseumiõpe) toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekäigu või ekskursioonina arvestades PGSSis sätestatud nõudeid õpilase suurima nädalakoormuse piiranguid ja õppeaasta pikkust.

4.7. Kehalise kasvatuses tunnid korraldatakse alates 4. klassist poistele ja tüdrukutele eraldi.

4.8. Õppeaasta koosneb kolmest trimestrist ning haridus- ja teadusministri poolt määratud koolivaheaegadest.

4.9. Õppematerjalid valitakse ja koostatakse toimetulekuõppe üldosa ja ainekavade sisu ning nõudeid arvestades. Arvestatakse mõõduka intellektipuudega vastavas vanuses lapse psüühika, tegevuse ja suhtlemise tüüpilisi iseärasusi, individuaalse võimekuse ja iseärasuste variatiivsust. Oluliseks tuleb pidada tajutava õppematerjali konkretiseerimist ja diferentseerimist, mis loob baasi võimetele vastavaks rühmitamiseks. Kasutatakse arekeelseid tekste, graafilist materjali. Õpitoiminguid sooritatakse praktiliselt või materialiseeritult, visuaalselt, verbaalselt ja kombineeritult.

V ÕPPE JA KASVATUSE RÕHUASETUSED NING TAOTLETAVAD PÄDEVUSED

5.1. Õppe ja kasvatuses rõhuasetused 1.–2. klassis

Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mille baasil areneb tegevusaktide äratundmine ning kaemuslik-praktiline mõtlemine. Õpetamise ülesanne on õpilaste tajuprotsesside arendamine. Õpilasi õpetatakse kuulama, jälgendama, vaatlema, eristama ning ennast võimetekohaselt väljendama.

Eriti oluline on õpetada õpilasi oma põhivajaduste rahuldamisel toime tulema ilma lähedase täiskasvanu abita, õpetada eneseteenindamise alusoskusi. Kasutatakse tervikõpet (üldõpetuslik tööviis), samuti praktilisi tegevusi ja didaktilist mängu (mänguõpetus). Rõhuasetus on oma MINA teadvustamisel.

Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike alusoskuste omandamine läbi koostegevuse ja matkimise.

Pädevused

2. klassi lõpuks õpilane:

- eristab objekte ja nende kujutisi värvuse, suuruse ja/või funktsiooni järgi,
- toetub igapäevategevustes olulistele orientiiridele (helid, pildid, värvid jne),
- tajub lihtsamaid ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval),
- tegutseb lihtsate korralduste ja eeskuju järgi,
- oskab esemega tegutseda vastavalt selle funktsioonile,
- tunneb ära õpitud sümbolid objektide, sündmuste ja tegevuste tähistamiseks,
- teab mõningaid üldistavaid sõnu,
- teab enda ja oma lähedaste nimesid,
- orienteerub ööpäevarütmis,
- otsib kontakti täiskasvanute ja kaaslastega,
- suudab oma põhivajadusi ja soove väljendada lihtsate keeleliste või alternatiivsete vahenditega (sõnad, baaslausungid),
- oskab tuttavates situatsioonides kasutada õpitud käitumismalle,
- hindab tuttavaid tegevusi ÕIGE-VALE põhimõttel,
- valdab eneseteenindamise baasoskusi,
- tunneb ära oma asjad,
- säilitab suunatud tähelepanu õppimise ajal (kuni 3 min),
- reageerib korraldustele adekvaatselt,
- säilitab töömälu 2-3 objekti järjestuse,
- lahendab abivahendeid kasutades praktilisi ülesandeid tuttavates tingimustes,
- rühmitab objekte tajutavate tunnuste alusel,
- oskab tuttavates situatsioonides märgata ohte ja hoidub neist.

5.2. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 3.–6. klassis

Juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, suureneb mälu kujutluste osakaal vaimses ja praktilises tegevuses. Areneb kaemuslik-praktiline mõtlemine lõimunud kujundiliste elementidega.

Põhitaotlus on kujundada baasoskuste harjumuslik sooritamine, arendamist vajab tegevusega kaasnev suhtlemine, oma tegevuse kommenteerimine verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega.

Rõhuasetus on oma MINA teadvustamisel, suhetel MINA/MEIE.

Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Areneb kõrvuti ja koosmäng, õpitakse situatsioonimängu kaudu. Õpetamine muutub ainekeskseks, järk-järgult suureneb aineõpetusele kulutatav aeg. Oluline on õpetada õpilast tuttavas situatsioonis jõukohaste ülesannetega võimalikult iseseisvalt toime tulema. Tehakse algust lihtsa töö oskuste õpetamise ning harjutamisega. Õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse meeldiva õpikeskkonna loomisega. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.

Pädevused

6. klassi lõpuks õpilane:

- võrdleb ja rühmitab esemeid 1-2 tunnuse alusel, eristab tüüpilisi tunnuseid juhuslikest,
- oskab kuulata ja vastata küsimustele,
- orienteerub ööpäeva rütmiga seotud tegevustes, teab nädalapäevade ja aastaegade nimetusi,
- oskab rääkida oma tegevusest selle sooritamisel, täita igapäevaeluga seotud korraldusi,
- teadvustab objekti asukohta ruumis teiste objektide suhtes,
- osaleb jõukohaselt ühistegevuses,
- meeldetuletamisel hoiab korras oma välimuse ja koolitarbed,
- väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove, palub vajadusel abi,
- oskab astuda kontakti tuttava inimesega,
- oskab viisakalt käituda koolis ja avalikes kohtades,
- oskab täiskasvanu abiga hinnata ja mõista konfliktsituatsiooni,
- sooritab tuttavaid ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt,
- sooritab eneseteeninduse toimingud vastavalt omandatud kogemusele,
- oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile,
- hindab tuttavaid tegevusi ÕIGE-VALE, MEELDIB-EI MEELDI põhimõttel,
- oskab tuttavates situatsioonides märgata ohte ja hoidub neist,
- säilitab õppeülesannete täitmisel tähelepanu (kuni 5 min),
- säilitab töömälu 3-5 objekti järjestuse,
- lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid tuttavates tingimustes tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades.

5.3. Õppe ja kasvatus rõhuasetused 7.–9. klassis Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll ja kujuneb osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine. Tähelepanu hoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.

Põhitaotlus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus ja õpitud tegevustes. Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi, õpilast suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega. Kujundatakse lihtsa töö oskusi, süvendatakse iseseisvust töö sooritamisel.

Pädevused

9. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb kirjelduste järgi ära tuttavaid objekte ja sündmusi;
- teadvustab objekti asukohta ruumis,
- sooritab erinevates tingimustes harjumuspäraseid tegevusi iseseisvalt,
- orienteerub aastarütmis ja kellaajas,
- suudab oma soove ja vajadusi väljendada õpitud kommunikatsioonivahendite abil,
- oskab raskuste puhul abi paluda ja seda kasutada,
- tunneb tuttavaid majapidamisriistu ja oskab neid sihipäraselt kasutada,
- hoiab (meeldetuletamisel) kodus ja koolis puhtust ja korda,
- teeb lihtsamaid majapidamistöid,
- suudab tegutseda vastavalt päevakavale,
- oskab valida vaba aja sisustamise võimaluste vahel ja tegutseb vastavalt sellele,
- suudab kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades,
- käitub ümbritsevaid inimesi arvestavalt ja tunneb olulisemaid käitumisnorme,
- hoidub loodust kahjustamast,
- hoidub vägivallast, suudab vajaduse korral enda eest seista,
- oskab suhelda tuttavas situatsioonis vastavalt rollile nii täiskasvanute kui ka kaaslastega,
- oskab tuttavates situatsioonides sobivalt käituda, lähtudes motiividest TAHAN – ON VAJA – PEAB ja reeglitest TOHIB – EI TOHI,
- hindab õpitud tegevusi ÕIGE-VALE, MEELDIB-EI MEELDI põhimõttel,
- oskab õpitud situatsioonides märgata ohte ja vältida neid,
- suudab jõukohaste õppe- ja tööülesannete täitmise ajal tähelepanu ümber lülitada ja säilitada,
- oskab kirjeldada oma tegevust selle käigus ja hiljem, täita arusaadavaid korraldusi,
- säilitab töömälu kuni 5 objekti järjestuse,
- lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid erinevates tingimustes tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades,
- rühmitab objekte ja nende kujutisi tajutavate tunnuste alusel (sh rühmitamise objekte, nende hulka ja aluseid muutes)

VI INDIVIDUAALNE ÕPPEKAVA KOOSTAMISE JUHEND

Individuaalne õppekava on kirjalik dokument, mis määrab kindlaks õpilase arengulisi erivajadusi arvestava õppe individuaalsed eesmärgid ja eriabi teenused, mis on vajalikud õppe-eesmärkide saavutamiseks. Imavere Kooli IÕK võib koosneda:

- ainult üldosast

Üldosa fikseerib lapse üldised pädevused ja IÕK täitmisega seotud pedagoogid. Üldosa koosneb lapse andmetest, õpilase pedagoogilis-psühholoogilisest ja tervisliku seisundi kirjeldusest. Üldosa lõpeb otsusega. Üldosa täiendatakse vastavalt lapse arengule iga õa alguses. Uus üldosa koostatakse kooliastmete vahetudes (1-2. kl, 3-6.kl, 7-9.kl).

- arenguvaldkondadest

- kognitiivsed oskused;
- kommunikatiivsed oskused;
- sotsiaalsed pädevused;
- mootorika;
- eneseteenindus;
- tööoskuste omandamine.

Individuaalõppekava koostatakse pärast õpilase arengu mitmekülgset hindamist. Individuaalõppekava koostamises osalevad kõik õpilasega tegelevad erialaspetsialistid ja vanemad. Individuaalse õppekava koostamise eest vastutab õpetaja (eripedagoog) ja selle kinnitab kooli direktor.

Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse sellest, mida laps oskab ja suudab, seega on hinnang positiivne. Individuaalõppekava kaitseb õpilase huvisid ja arvestab tema arengutaset ning individuaalseid vajadusi. Iga arenguvaldkond esitatakse konkreetsest õpilasest lähtuvate õppe-eesmärkidena, millest juhenduvad nii õpilane, lapsevanemad kui ka kooli pedagoogid.

Individuaalse õppekava rakendamisel on viis etappi:

1. õpilase arengutaseme esialgne hindamine
2. lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine ja vajaliku eriabi määramine
3. õpetamine ja õppeprotsessi fikseerimine
4. hinnangu andmine lapse saavutustele ja (sellele vastavalt) individuaalse õppekava korrigeerimine;
5. kokkuvõtva hinnangu koostamine õppeaasta lõpul

VII ÕPITULEMUSTE HINDAMINE

Toimetuleku õppekava järgi õppimisel toimub hindamine individuaalses õppekavas püstitatud eesmärkide saavutamisest lähtudes. Õpitulemusi hindab klassi- või aineõpetaja. Hindamine jaguneb arvestuslikuks ja protsessi (jooksvaks) hindamiseks.

Arvestuslikult hinnatakse õpitulemusi õppeveerandi ja / või klassi lõpus. Hindamine on sõnaline.

Õpitulemusi hinnatakse järgmiselt:

- tuleb hästi toime - hinnatakse suulist vastust, kirjalikku tööd, praktilist tegevust või selle tulemust, mis on täiel määral vastav õppekava (ka ind õppekava) nõuetele.
- tuleb toime - hinnatakse õpitulemust, kui see on üldiselt õppekava nõuetele vastav, kuid pole täielik või esineb väiksemaid puudujääke vastava kooliastme pädevustes.
- tuleb toime abiga
  - sõnalise abiga;
  - näidise, eeskuju järgi;
  - koostegemisel;

Hinnangut „ei tule toime” ei kasutata kokkuvõtval hindamisel, sest viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava.

Arvestuslik hindamine on aluseks tunnistuse väljaandmisel. Iga õppeaasta lõpus koostatakse kokkuvõttev hinnang, mis põhineb protsessi ja arvestuslikul hindamisel.

Käitumise ja hoolsuse hindamise eesmärk on:

- innustada õpilast ülesannete hoolikaks täitmiseks
- suunata igapäevaselt täitma üldtunnustatud käitumisnorme (ka kodukorras sätestatud).

Käitumist hinnatakse sõnadega «eeskujulik», «hea», «rahuldav» ja «mitterahuldav».

VII LISA-AASTAD

8.1. Imavere Kooli pikendatud õppeaja peamine eesmärk õpilasele on sotsiaalsete oskuste suurendamine läbi õppekava ainete ja tegevuste. Õppetegevustega taotletakse, et õpilane:

- jätkaks vastavalt võimetele õppekava pädevuste omandamist;
- oleks valmis ametiõppeks;
- omandaks oskuseid iseseisvaks eluks;
- oleks valmis pidevõppeks töökohal õppimise kaudu.

Pikendatud õppeaja õppetegevused toetavad sotsiaalsete oskuste arengut:

- tugevdavad täiskasvanu identiteeti;
- arendavad suhtlemisvalmidust ja -oskusi;
- arendavad igapäevaeluks vajalikke praktilisi oskusi;
- õpetavad orienteeruma tööelu põhireeglites (distsipliin, ohutusnõuded, koostöö jm), luua positiivne orientatsioon tööellu siirdumiseks.

8.2. Imavere Kooli lisa-aastate aluseks on PGS-i §54 ja Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava Lisa 2 „Toimetulekuõpe“ punkt 4.4 vastu võetud vabariigi valitsuse määrusega 16.12.2010 nr 182.

Õppenõukogu teeb otsuse hiljemalt lapsevanema avalduse esitamisele järgneva õppeveerandi (III õppeveerand) jooksul. Õppnõukogu võib lapsevanema taotluse jätta rahuldamata, kui

- õpilase saavutatud pädevusi ei ole võimalik oluliselt suurendada kasutades kooli olemasolevaid ressursse ja eripedagoogilist kompetentsi arvestavalt õpilase individuaalsete erisustega.
- õpilane on puudunud eelnevalt mõjuva põhjusega pikema aja jooksul koolist, mitte täites koolikohustust;
- tema käitumishinne on olnud korduvalt mitterahuldav

Lisa-aastad ei ole määratletud riiklikku tunnijaotusega (õppekoormus 32 tundi nädalas). Imavere Kooli lisa-aastate õppekavasse võivad kuuluda põhikooli programmis olevad üldained, valikained ja kutsealast eelõpet hõlmavad ained.

8.3. Lisa-aastate tunnijaotusplaan koosneb neljast põhiosast, mille proportsioon tuleneb õpilase/õpilaste grupi individuaalsetest vajadustest. Nädalatundide mahust ca pooled üldõpetuslikud tunnid ja pooled praktilised tunnid. Praktiliste ja valiktundide maht ja suunitlus sõltub õpilase/õpilaste grupi individuaalsetest vajadustest, õpilase huvidest ning kooli võimalustest. Praktika teostatakse kooli õppeklassides, ettevõtetes ja kutseasutustes.

Tunnijaotusplaan

Õppeained	Õppetunde nädalas
Tööõpe /eelkutseõpe	12
Eluõpetus	10
Eesti keel	3
Matemaatika	3
Tööõpetus	2
Muusika	1
Kehaline kasvatus	1
Koormus	32

Praktiliste õppeainete üldine õppesisu

- 1.puhastus- ja koristamispraktika:** koristusvahendid ja nende otstarve, kodukeemia, koristamise töövõtted;
- 2.käsitöö:** materjali tundmine, mõõtmise alused, õmblustarvikud; õmblusmasin, triikimine; heegeldamise/kudumise alused;
- 3.puutöö:** ohutustehnika, materjali tundmine, mõõtmised, tislari töövõtted, tööriistade käsitlemine ;
- 4.kodundus:** kulinaaria ja kondiitritöö alused; toiduainete tundmine; toiduainete kalkulatsioon; köögiseadmed; klienditeenindus kohvikus; korrastus- ja puhastustööd; töökorraldus toitlustusettevõtetes; kodu kujundamine ;
- 5. taimekasvatus:** aias kasvavad taimed, mulla harimine, taimede hooldamine, toataimede hooldamine.
- 6. telgedel kudumine:** vaibakudumise põhimõtted, telgede rakendamine, labane kude, erinevad esemed;

III Üldõpetus

Üldharidusliku osa ained toetavad õpilase õppimisoskuste edasist arengut ja/või nende jätkuvat kasutamisoskust igapäevategevustes. Tööõpetuse, muusikaõpetuse, kehaline kasvatus ja rütmika õppesisu vastab Imavere Kooli õppekavas esitatud vastavate ainete õppesisule. Varieeruvad õppevahendid ja õppemeetodid: arvestatakse õpilaste vanusest tulenevate emotsionaalsete/sotsiaalsete vajadustega.

8.4. Individuaalne õppekava täpsustab vajadusel kooli õppekavaga võrreldes vähendatud või kõrgendatud nõuded õppesisule ja õppetulemustele ühes või mitmes aines või õppekava üldosa pädevuste osas ning ka erisused õppekorralduses. Õpetus on suunatud grupis töötamisele, mis toetab lisa-aastate õppeaja üldist eesmärki.

8.5. Õpilase hindamine

Lisa-aastate hindamise alus ühtib toimetuleku riikliku õppekava hindamise korraldusega. Õppijaid hinnatakse sõnalise hinnanguga, mis peab olema õpilast motiveeriv ja õpilase enesehinnangut toetav.

IX ÜLEMINEKUAASTA

Imavere Koolis on üleminekuaasta peamine eesmärk õpilase võimalikult sujuv üleminek põhikoolist kutseõppeasutusse, tööle või iseseisvasse ellu.

9.1. PGS-i §54 punktid 1-4 sätestavad, et kooli pidaja võib põhikoolis pakkuda lisaõpet lihtsustatud riikliku õppekava järgi põhikooli lõpetanutele ühel õppeaastal, millega võimaldatakse juhendatud õpet 525 üldharidusliku ja 525 kutsealase ettevalmistuse tunni ulatuses. Õppe eesmärk on pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe jätkamiseks või üleminekuks tööturule. Igale õpilasele koostatakse üleminekuplaan, kus määratakse selle õpilase konkreetne õppe sisu ja päevakava. Imavere Kooli üleminekuplaani koostamisel arvestatakse õpilase teadmisi ja oskusi, õpilase ja vanema soove tulevase elu/haridustee kujundamisel ning kooli võimalusi. Üleminekuaastal võib vastavalt lapse erialahuvile suurendada tööõpetuses konkreetse aine osakaalu. Nimetatud õppeaja üldpädevused kattuvad üldreeglina 9. klassi lõpetaja pädevustega.

9.2. Üleminekuaasta lisaõppe vajaduse otsustab klassijuhataja põhjendatud ettepaneku alusel kooli õppenõukogu.

9.3. Üleminekuaasta üheks praktiliseks väljundiks on eelkutseõpe põhikoolile järgneval õppetasandil. Lisaks eelkutseõppele peab kogu praktilise suunitlusega eelõpe arendama järgnevaid pädevusi:

- valmidus teha elementaarseid otsuseid;
- oskab hinnata võimalikult adekvaatselt enda tugevusi ja oskusi;
- oskab teha koostööd ettevõtetes, kutseasutustes.

9.4. Üleminekuaasta üldainete ja valikainete kohta koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, mille üldeesmärk tuleb koolil planeerida arvestavalt õpilase oskuste ja huvidega, lapsevanemaga ja/või võimalusel tulevase kutseõppeasutusega, lapse koduvalla sotsiaaltöötaja(te)ga. Individuaalse õppekava loomist alustatakse hetkeseisu kirjeldamisega (õpilase vaatlus). Koostöös vanemaga fikseeritakse kirjalikult IÕK eesmärk ja üldsisu. Täpsustatakse ülesannete jaotus erinevate spetsialistide vahel ja lepatakse kokku tegevuskavas (eeloskused, arendatavad oskused, eeldatavad tulemused, hindamiskriteeriumid).

Imavere Kooli üleminekuaasta IÕK peab lisanduvalt sisaldama:

- 1) üldandmeid (ka õpilaseks võtmise alus);
- 2) õppe eesmäärke;
- 3) õppe korraldust (õppeainete ja muude õppimiste tundide arv oma koolis ja/või kutsekoolis/asutuses, õppe rakendamise aeg);
- 4) kodu ja kooli koostööd;

Individuaalne õppekava koostatakse tunnijaotusplaani põhivaldkondade kaupa.

9.5. Üleminekuaasta tunnistus sisaldab:

- 1) Üldandmestikku (kooli nimi, õpilase nimi, õppeaasta ja tunnistuse väljaandmise kuupäev)
- 2) Spetsiifilist infot (õpilase õppeainete õpitulemust).
- 3) Kirjeldavat hinnangut põhiliselt töö- või praktikakohal toimunud õpingute tulemustest ja/või tööülesannete täitmisest.

Tunnistusele lisatakse iseloomustus, mille üks osa on ka õpilase huvide kirjeldus.

AINEKAVAD

Elu- ja toimetulekuõpe

1. Eluõpetuse rõhuasetused

I kooliaste

Põhirõhk on oma mina teadvustamisel. Õpilast ergutatakse osalema praktilistes tegevustes ja suunatud esemelises mängus. Tähelepanu on suunatud oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule koostegevusel täiskasvanuga. Õpilane kohaneb uue keskkonnaga ja uute inimestega. Õpetamine toimub koostegevuse ja matkimise kaudu. Oluline on enesega toimetuleku oskuste õpetamine ja õppimise alusoskuste kujundamine (kuulamine, jälgendamine, vaatlemine, võrdlemine, vestlemine, kirjeldamine, haistmine, kompimine jt);

II kooliaste

Põhirõhk on MINA- MEIE teadvustamisel. Õpetuse põhieesmärgiks on esimeses kooliastmes omandatud oskuste sooritamine tuttavas situatsioonis. Suureneb õpilase iseseisvus ja vastutustunne. Õppetöös kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Võimalusel toimub õppetöö väljaspool klassiruumi. Tundides käsitletavate teemade ring jääb eelnevate aastatega samaks, kuid suurenevad maht ja raskusaste.

III kooliaste

Rõhuasetus on MINA- MEIE teadvustamisel suhetes kodukoha ja oma tegevusega. Õpetuse eesmärgiks on iseseisev toimetulek igapäevases elus ja lihtsate tööoskuste kujundamine. Õppetöös kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õppetöö toimub võimalikult tihti praktilistes elulistes situatsioonides väljaspool klassiruumi/ koolimaja.

2. Elu- ja toimetulekuõpetuse õpetamise põhimõtted

2.1. Elu- ja toimetulekuõpe on toimetulekuõppe teljeks, teiste ainete õpetamine on tihedalt seotud elu- ja toimetulekuõppe teemadega.

2.2. Õpetamine lähtub õpilase arenguvallast, huvidest ja sotsiaalsest keskkonnast.

2.3. Suur osakaal on õppekäikudel, praktilistel tegevustel ja õues-õppel. Eluõpetuse tund peab tuginema kõigi meelte koostööle, õpitavaid asju peab saama (kui vähegi võimalik) katsuda, näha, nendega manipuleerida. See tähendab, et paljude teemade käsitlemine on otstarbekas väljaspool klassiruumi (söömine, aastaajad, liiklus jne. jne.).

2.4. Eluõpetuse õpetamise kaudu kujundatakse huvi ümbritseva vastu ja säästlikku suhtumist keskkonda. Õpilasi õhutatakse osalema jõukohastel keskkonna probleemide lahendamisele suunatud üritustel (teeäärte, metsaaluste puhastamine prahist, puude istutamine jne).

2.5. Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil. Samuti käsitletakse siin teemasid, mis ulatuvad kaugemale õpilase lähiümbrusest (nt: Eestimaa linnad, Euroopa jne.), kuid mis on olulised üldise silmaringi laiendamiseks.

2.6. Õpetamine lähtub õpilastele mõistetavast ning elulisest teemast.

2.7. Õpetus toetab ja suunab õpilase arengut, valmistab õpilasi ette võimalikult iseseisvaks toimetulekuks igapäevaelus.

2.8. Eluõpetuse õpetamisel lähtutakse iga konkreetse õpilase hetke arengutasemest ja lähima arenguvallast.

3. Eluõpetuse ainekava jaotus

Õppesisu :

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<p>Igapäevaoskused.Riietumine, söömine, pesemine, lauakatmine ja koristamine, toimetulek WC, raskuste puhul abi palumine.</p>	<p>Söömine. Lauakatmine, valikute tegemine, lauakombed, võileibade valmistamine. Toitumine väljaspool kooli. Isiklik hügieen. Igapäevaoskuste harjutamine/süvendamine. Abi küsimine. Toimetulek ujulas.</p>	<p>Praktiline hommikusöögi valmistamine.menüü planeerimine. Kaaslase abistamine. Käitumine pidulauas, kohvikus, restoranis.</p>
<p>Käitumine. Käitumine erinevates situatsioonides (tund, vahetund, peol jne); palun, tänan, head aega.</p>	<p>Viisakas käitumine. Koolis ja väljaspool kooli. Koolikodukord. Enda ja kaaslase õige ja vale käitumise eristamine.</p>	<p>Käitumine. Viisakas ja ebaviisakas käitumine koolis ja väljaspool kooli.</p>
<p>Kool. Meie klass; selle sisustus, minu koht. Meie klassi õpilased: kaaslase nimede kuulamine ja meeldejätmise, poisid ja tüdrukud. Meie õpetajad ja kasvatajad: nime teadmine. Erinevad ruumid: koolimajas ja õpilaskodus, nende äratundmine, otstarve. Käitumine: tunnis, vahetunnis, rühmatubades jne.</p>	<p>Kool. Suvise koolivaheaja meenutamine. Õppetarbed, õppetarvete korrashoid. Õpetajate nimed. Kooliruumid, erinevad õppeained.</p>	<p>Kool. Kool ja selle ümbruse korrashoid. Töökoha ja töövahendite korrashoid.</p>
<p>Koolitarbed. Minu asjad, nende kasutamine, korrashoid ja koht.</p>	<p>Koolitarbed. Hoiab korras oma koolitarbed. Teeb vahet oma/võõras asjadel. Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt funktsioonile.</p>	<p>Koolitarbed. Hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse. Teeb vahet oma /võõras /meie asjadel, käitub vastavalt. Oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt funktsioonile ja tegevuse eesmärgile.</p>
<p>Mina. Mina ja tema: erinevad kehaosad, milleks meil neid vaja on. Enda äratundmine fotolt. Enda sugu: poiss/</p>	<p>Mina. Poisi, tüdruku erinevused.</p>	<p>Mina. Mina neiuna/ noormehena. Muutused välimuses ja käitumises.</p>

tüdruk.		
Sügis. Sügise tunnused, erinevad värvid looduses (puud), loodusnähtuste kirjeldamine 1-2 sõnaliste lausetega (päike paistab, sajab vihma/lund, puhub tuul, linnud lendavad lõunamaale jne), sügistööd, aed sügisel, sügisannid. Riietus.	Sügis. Sügise tunnuste ühisvaatlus. Ilma kirjeldamine. Sügis aias. Marjad: aedmaasikas, aedvaarikas, mustsõstar, punane sõstar, karusmari. Lõunamaa puuviljad: banaan, apelsin, mandariin, sidrun, viinamari. Sügis metsas. Lehtpuud ja põõsad sügisel. Marjad. Seened: riisikad, kukeseen, pilvik, puravik. Mürgised seened: punane ja valge kärbseseen.	Sügis. Suvise koolivaheaja meenutamine. Sügise tunnused. Sügis põllul. Põllukultuurid. Teraviljad (rukis, nisu, oder, kaer) ja kartul. Põllutööd ja masinad. Leiva teekond meie lauale.
Puuviljad. Õun, pirn, ploom, kirss.	Puuviljad. Kasvatamine (seeme, taim, vili)	Puuviljad. Puuviljade hoidistamine ja säilitamine (külmutamine, kuivatamine)
Aedviljad. Porgand, kaalikas, peet, kurk, tomat, kapsas, sibul, kartul, hernes, uba. Nimetatud viljade kuju, värvus. Nende äratundmine ehedalt ja pildilt.	Aedviljad. Kasvatamine (seeme, taim, vili)	Aedviljad. Hoidistamine ja säilitamine.
Loomad. Koduloomad: äratundmine piltidelt, mis häält keegi teeb, mida sööb. Metsloomad: äratundmine piltidelt, metsloomade kirjeldamine (karu on suur, pruun, jänesel on pikad kõrvadjne), loomade erinevad liikumisviisid, liikumise matkimine, jäljendamine.	Loomad. kodu- ja metsloomad. Koduloomade kasulikkus inimesele. Lemmikloomad, nende eest hoolitsemine. Sarnasused ja erinevused loomadel. Loomade kaitse.	Loomad. Kodu- ja metsloomad, kodu- ja metslinnud. Roomajad, kalad, linnud. Loomariigi mitmekesisus: teistes loodusvööndites elavad loomad.
Liiklus. erinevad sõidukud. Käitumine ühistranspordis. Ohutu liiklemine lähimas ümbruses. Käitumine häire korral. Õpetaja/täiskasvanu korralduste täitmine.	Liiklus. Ohutu liiklemine tuttavalt tänaval teel. Jalgrattaga sõitmine, ohutus. Liiklemine pimedal ajal, helkuri kandmine. Ohutu sõitmine autos, turvatool, turvavöö.	Liiklus. liiklusmärgid. Liiklemine linnas ja maal. Jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemine.

<p>Perekond. perekonnaliikmed: ema, isa, vanaema, vanaisa, õde/vend, nimed, tööd kodus. Minu kodu, kodumaja, ruumid ja asjad kodus</p>	<p>Perekond. Perekonnaliikmed. Ema, isa, õde/vend, vanaema, vanaisa. Nende nimed, ametid. Peretraditsioonid: sünnipäevad, tähtpäevad koos perega.</p>	<p>Perekond. Teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet. Teab oma pere olulisi perekondlikke sündmusi.</p>
<p>Emotsioonid. Rõõm, kurbus, viha, hirm. Põhiemotsioonide märkamine ja nendele reageerimine.</p>	<p>Emotsioonid. Rõõmu, kurbuse, viha, hirmu ja tõsiduse äratundmine enda ja kaaslaste juures, piltidel, muusikas. Oma emotsioonide väljendamise õpetamine.</p>	<p>Emotsioonid. Rõõm, kurbus, viha, hirm, tõsidus - kuidas ma ennast tunnen? Millises tujus on klassikaaslased? Emotsioonide reguleerimine. Andestamine, andeks palumine.</p>
<p>Ametid. õpetajad ja teised koolitöötajad.</p>	<p>Ametid. Erinevad ametid koolis ja väljaspool kooli.</p>	<p>Ametid. Jõukohased ametid: koristaja, koka abi, erinevad hooaja- ja abitööd.</p>
<p>Raha. Teadmine raha olemusest.</p>	<p>Raha. Taskuraha, poeskäik.</p>	<p>Eelarve ja kokkuvõid. Raha, selle saamine ja kasutamine: palk, pension; mille peale majapidamises raha kulub; kuidas saab raha kokku hoida.</p>
<p>Vaba aeg. Mänguasjad: nimetus, otstarve, mänguõpetus; mängud toas ja õues. Lauamängud. Erinevad vaba aja veetmise võimalused: raamatud, TV, arvuti, muusika kuulamine, jalutuskäigud, jne.</p>	<p>Vaba aja sisustamine. Mänguõpetus. Erinevad lauamängud, arvutimängud, seltskondlikud mängud, rollimängud. Mängureeglid.</p>	<p>Vaba aja sisustamine. Vaba aja veetmise võimalused. Mänguõpetus. Erinevad lauamängud, arvutimängud, seltskondlikud mängud. Osalemine huvialaringides. Hobid, harrastused, sport.</p>
<p>Tähtpäevad. Isadepäev, mardi- ja kadripäev, jõulud, vastlapäev, sõbrapäev, EV aastapäev, lihavõtted, jüripäev, emadepäev.</p>	<p>Sügiseseid tähtpäevad. Petajate päev, hingedepäev, isadepäev, mardi- ja kadripäev. Talvised tähtpäevad. Jõulud, uusaasta, vastlapäev, EV atalvised loodusnähtusedastpäev. Kevadised tähtpäevad. Lihavõtted. Emadepäev.</p>	<p>Sügiseseid tähtpäevad. Õpetajate päev, isadepäev, mardipäev, kadripäev, hingedepäev. Kombestik. Talvised tähtpäevad. Jõulud, uusaasta, vaslapäev, EV aastapäev. Traditsioonid. Kevadised tähtpäevad. Lihavõtted, jüripäev, kevadpüha, emadepäev. Tavad.</p>

<p>Aeg. Piltpäevaplaan. Päeva erinevate osade tundmaõppimine. Öö ja päev. Nädalapäevad. Käesolev aastaaeg, kalender, kell, loodusvaatlused, ilmavaatlustabeli täitmine abiga.</p>	<p>Aeg. Aastaajad, kuud. Nädalapäevade nimetused ja järgnevus. Tööpäev, puhkepäev. Riiklikud tähtpäevad. Koolivaheajad. Sünnipäev. Kell, täistunnid.</p>	<p>Aeg. Ajajaotus. Aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund. Aja planeerimine: päeva, nädala tegevuse planeerimine. Kalender. Kalendris orienteerumise oskus. Kellatundmine. Ajakavad: tunniplaan, söiduplan, tv-kava.</p>
<p>Talv. Talvised loodusnähtused - külm, lumi, jää; loodusvaatlused. Linnud ja loomad talvel. Riietus talvel. Talispordivahendid ja tegevused talvel. Jõulud.</p>	<p>Talv. Talve tunnused. Talvised sademed: lörts, lumi. Päeva pikkus talvel. Kodu- ja metsloomad talvel. Elu ja toitumise võrdlemine. Riietus talvel. Talisport. Talispordialad, ohutusnõuded sportimisel.</p>	<p>Talv. Talvine loodus. Katsed lume ja jääga. Ilma kirjeldamine. Hoolitsemine lindude ja loomade eest.</p>
<p>Kevad. Läheneva kevade tunnused, loodusvaatlused. Lume sulamine, esimeste rändlindude saabumine - kuldnokk; pajuoksad kevadel, esimesed kevadlilled - lumi- ja märtsikelluke, sinilill. Ohud kevadel. Kevadtööd aias. Kevadine riietus. Kevadpühad, emadepäev.</p>	<p>Kevad. Kevade tunnused. Kevadlilled. Aia- ja metsalilled. Taime osad: juur, vars, leht, õis. Sibullilled. Taime areng seemnest. Katse seemnetega; idandamine, külv. Kevadel õitsevad puud ja põõsad: näsiniin (mürgine), toomingas, sirel, õunapuu.</p>	<p>Kevad. Kevade tunnused. Muld. Mulla harimine. Kevadtööd. Erinevad põllutöömasinad.</p>
<p>Tervislik toit ja liikumine. Liikumismängud, jalutuskäigud, matkad.</p>	<p>Tervislikud eluviisid. Toitumine. Liikumise vajalikkus. Puhkuse tähtsus. Kahjulikud harjumused. Sport.</p>	<p>Ülekaalulisus, dieet. Toidupüramiid, mitmekülgne toit, vitamiinid.</p>
<p>Kodu, kodukoht. Teab oma elukoha nimetust.</p>	<p>Kodu. Teab oma aadressi. Korter/ maja, erinevad ruumid/hooned. Elu linnas ja maal.</p>	<p>Kodu. Kodu sisustamine. Erinevad kodud.</p>
<p>Suvi. Loodusvaatlused. Suve ja talve piltide võrdlemine. Suvelõbud: ujumine, rattasõit, kiikumine, reisimine. Suvine riietus.</p>	<p>Suvi. Suve tunnused. Suveilm. Ilmastikunähtused suvel. Suvine loodus. Suvelõbud: kalapüük, jalgrattasõit, ujumine jne. pikniku korraldamine. Suvine ahvakalendritähtpäev - jaanipäev.</p>	<p>Suvi. Suve tunnused. Suvised ohud ja nendest hoidumine. Suveplaanid.</p>

<p>Elus ja eluta loodus. Taimed/kivid. Esemad meie ümber.</p>	<p>Elus ja eluta loodus. Elusolendid: inimene, loomad, taimed. Elusolendite ühised tunnused. Muutused eluslooduses. Eluta looduse osad: vesi, õhk, kivimid, muld. Loodusnähtused.</p>	<p>Elus ja eluta loodus. Elus ja eluta looduse osad ja tunnused. Looduskaitse/keskkonnakaitse.</p>
<p>Eestimaa. Eestimaa minu kodumaa. Pealinn - Tallinn. Tutvumine Eestimaa kaardiga.</p>	<p>Eestimaa. Kodukoht Eesti kaardil. Sümboolika - lipp, vapp, hümn, rahvuslill ja -lind, pealinn. Eesti president. Maakaart.</p>	<p>Eestimaa. Sümboolika - lipp, vapp, hümn, rahvuslind, -lill ja -kivi. Rahvariided. Eesti kaart. Värvivid, tingmärgid, kaardi lugemine. Maakonnad, linnad, jõed, järved, kõrgustikud, mäed, saared. Eesti naaberriigid. Mõiste - välismaa.</p>
	<p>Erinevad rahvused. Kohtumised külalistega. Sõpruskoolid. Eestimaa ja teised rahvused.</p>	<p>Erinevad rahvused. Erinevad rahvused ja rassid. Erisuse märkamine ja arvestamine sellega.</p>
<p>Vesi. Soe ja külm vesi. Mängud veega. Õhk. Õhupalli täispuhumine ja õhu väljalaskmine.</p>	<p>Vesi. Vee tähtsus inimese elus. Vee kasutamine. Vee säästlik kasutamine. Vee erinevad olekud. Õhk. Õhu puhtus, ruumide õhutamine. Muld. Muld taimede kasvukeskkonnana ja loomade elupaigana. Valgusõpetus. Pime ja valge aeg. Päike, kuu ja tähed.</p>	<p>Vesi. Vee leidumine looduses, tähtsus, kaitse. Vee omadused. Vee olekud. Sademed. Vee oleku muutumise seos temperatuuriga. Õhk. Tähtsus. Õhu leidumine meie ümber - katsed. Õhusoojus: soe õhk, palav õhk, külm õhk, jahe õhk. Õhusoojus erinevatel aastaaegadel. Temperatuuri mõõtmine. Puhast õhk ja saastatud õhk. Õhu puhtuse tagamine ruumides. Valgusõpetus. Looduslikud ja kunstlikud valgusallikad. Prillid, suurendusklaas. Elekter igapäevaelus, ohutus, elektri kasutamine ja säästmine.</p>
	<p>Termomeeter. Erinevad termomeetrid: toa- ja välitermomeeter, kraadiklaas. Sooja- ja külmakraadid.</p>	<p>Termomeeter ja temperatuur. Temperatuuriskaala. Õhu- ja veetemperatuuri mõõtmine. Ilmateade.</p>

Aastaajad. Loodusvaatlused erinevatel aastaegadel.	Aastaajad. Aastaaegade tunnused, üldiste tunnuste võrdlemine. Tegevused erinevatel aastaegadel. Puud erinevatel aastaegadel.	Aastaajad. Aastaring looduses. Tegevused eri aastaegadel. Põhjus- tagajärg seosed.
Toataimed. Toataimede vaatlemine ja kujutamine pildil.	Toataimed. Tutvumine toataimedega. Toataimede kasvatamine: valgus, temperatuur, niiskus. Toataimede kasutamine ruumide kujundamisel. Toataimede eest hoolitsemine.	Toataimed. Erinevad toataimed - erinevused ja sarnasused. Toataimede kasvatamine, vjalikud tingimused. Toataimede eest hoolitsemine. Taimede paljundamine.
	Putukad. Mesilane, kärbes, liblikas, sääsk, sipelgas, puuk. Kasulikud ja kahjulikud putukad.	Putukad. Tähtsus looduses. Kasulikkus inimesele. Putukahammustused ja esmaabi.
	Kalad. Erinevad kalad - kilu, haug, lest. Kala välisehitus.	Kalad. Välised tunnused. Elupaik. Kalaliigid Eestis. Kasulikkus inimesele. Kalapüük.
	Roomajad. Rästik.nastik. Sisalik. Nende tunnused.	Roomajad. välised tunnused, elupaik, ohud. Esmaabi rästiku hammustuse puhul.
	Linnud. Paigalinnud: varblane, rähn, vares, leevike, tihane. Rändlinnud: kuldnokk, lõoke, pääsuke, toonekurg, part. Kodulinnud: kana, kukk, kalkun, hani, part. Lindude välisehitus.	Linnud. Välised tunnused. Elupaigad. Levinumad linnuliigid. Lindude tähtsus.
Inimese organism. Erinevad kehaosad, nimetused ja funktsioon.	Inimene. Meeleelundid ja nende tähtsus. Hambad.	Inimene. Luustik. Skeleti ülesanded ja põhiosad. Lihased. Lihaste kinnitumine luudele. Kahaliste harjutuste ja füüsilise töö tähtsus. Rüht. Rühivigade vältimine. Süda, veri ja veresooneid. Südame töö. Pulss. Südame seiskumine. Esmaabi verejooksude puhul. Nahk. Naha tähtsus. Juuksed ja küüned: kasvamine ja hooldamine. Hingamine. Hingamise tervishoiu põhinõuded. Tervislik toitumine. Seedimine.

		Erituselundkond. Isiklik hügieen. Kahjulike harjumuste mõju organismile (suitsetamine, alkoholi jm tarvitamine). Inimese elukaar.
Ohutus. Algteadmised ohutust liiklemisest, käitumine tulekahju korral. Abi küsimine.	Ohutus. Traumade vältimine. Käitumine vigastuste korral. Käitumine tulekahju korral. Ohutu liiklemise nõuded. Keeldumine ja enesekaitse. Abi palumine, kutsumine, telefoni kasutamine. Hädaabinumber 112.	Ohutus. Ohtude vältimine. Telefoni kasutamine. Käitumine erinevates situatsioonides. Abi andmine, abi kutsumine. Hädaabinumber 112, vajaliku teabe edastamine.
Hoiatus- ja teabemärgid. Esmased kokkupuuted hoiatus- ja teabemärkidega: tualetid, arst, politsei.	Hoiatus- ja teabemärgid. Tualetid, elekter, kiirabi/arst, politsei jm.	Hoiatus- ja teabemärgid. Mõistmine. Olmekeemia märgid, pesumärgid, triikraua reguleerimine, pesumasina märgid jne.
		Armastus. Sõprus. Seksuaalelu, ohud, rasedus. Pulmad.
		Loodusvara. Mis on loodusvara/maavara? Maavarade tähtsus inimese elus. Enamkasutatavaid maavarasid: savi, liiv, turvas, põlevkivi, paekivi.
Mets. Okas ja lehtpuud. Puude erinevused.	Mets. Okas- ja lehtpuud: enam levinud liigid, erinevused ja sarnasused. Puud erinevatel aastaegadel.	Mets. Metsa tähtsus. Taimede vahelised seosed metsas. Metsatüübid. Metsatööd: puude langetamine, väljavedu, metsa istutamine. Metsatöömasinad.
		Universum. Taevakehad. Päike ja tema tähtsus elule maal. Planeet Maa. Maa pöörlemine ja tiirlemine ümber Päikese (ööpäev, aastaajad). Maa kaaslane Kuu. Kosmoselennud. Teised planeedid.
		Plaanid pärast kooli lõpetamist. Erinevad

		ametid. Edasiõppimisvõimalused.
	<p>Plaan. Koolimaja lähiümbruse plaan, teekond koolist koju. Plaani järgi objektide suunatud leidmine klassis, koolis, kooliõues.</p> <p>Orienteerumismängud klaani järgi klassis, koolimajas ja lähiümbruses.</p> <p>Kaart Eesti geograafiline kaart. Leppevärvused, kodukoha märkimine kaardile õpetaja abiga.</p> <p>Gloobus. Esmane tutvumine gloobusega.</p>	<p>Plaan. Kodulinna/küla plaan, oluliste objektide leidmine plaanilt.</p> <p>Kaart. Geograafilised kaardid, nende võrdlemine. Eestimaa leidmine Euroopa ja maailma kaardilt õpetaja abiga. Erinevad veekogud, mäed, teised riigid.</p> <p>Gloobus. Ookeanile, maismaale, mägedele osutamine gloobusel</p>

Õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • valdab igapäevaoskusi abiga; • tunneb ära endale kuuluvad esemed, teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta; • märkab suunamisel oma põhiemotsioone; • määratleb end kui oma pere liiget ja õpilast; • teab enda ja lähedaste nimesid; • teab enda elukohta; • tunneb kõiki kehaosi, näitab neid suulise korralduse põhjal nii endal kui kaaslasel; • teab enda sugu (poiss, tüdruk); • tunneb pildilt õpitud mets- ja koduloomi; • tunneb pildilt ja reaalsuses õpitud puu- ning aedvilju; • oskab nimetada nädalapäeva, käesolevat aastaaga; 	<ul style="list-style-type: none"> • igapäevaoskuste hulk on suurenenud, kuid iseseisvus toimetulemisel vähene; • märkab/ tunneb ära enda ja kaaslaste põhiemotsioone; • teab klassikaaslaste ja õpetajate nimesid; • tunneb kõiki nädalapäevi; • teab kõiki aastaagu, oskab neid 1-2 lausega iseloomustada, teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid; • oskab nimetada täistunde; • teab kõigi pereliikmete nimesid; • teab oma kodu aadressi; • oskab näidata oma kodukohta Eesti kaardil; • oskab nimetada elusolendeid (ühe 	<ul style="list-style-type: none"> • tuleb enamasti toime igapäevaoskustega; • kasutab enamasti meeldetuletuseta viisakussõnu; • oskab lugeda hoiatus- ja teabemärke; • oskab hinnata tegevusi: õige-vale, meeldib-ei meeldi, peab-teen, tahan-ei tohi; • teadvustab endale hetkeemotsiooni; • tunneb nädalapäevi, aastaegade tunnuseid, oskab kirjeldada ilma ja riietub vastavalt sellele, oskab vaadata termomeetrit temperatuuri; • orienteerub abiga kalendris, tunniplaanis, sõiduplaanis; • tunneb kella; • teab oma aadressi, nimetab Eesti suuremaid

<ul style="list-style-type: none"> • eristab tundi ja vaba aega; • teab oma elukohta; • osaleb eakohastel ühisüritustel, järgib päevaplaani; • osaleb õppekäikudel. 	<p>putuka, roomaja, kala, linnu nime);</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb pildilt ja reaalsuses ära õpitud mets- ja koduloomi; • hoolitseb meeldetuletamisel toataimede eest; • oskab valida vaba aja tegevust; • käitub viisakalt koolis ja avalikes kohtades; • tunneb kahe-kolme õpitud tähtpäeva kombeid ja tavasid (jõulud, vastlad, jaanipäev); • hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub abi, teeb hädaabi numbrit; • oskab vajadusel abi paluda; • osaleb ürituste ettevalmistamisel, esineb pidudel. 	<p>linnu, saari, ka õpitud välisriike;</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb riigi sümbolikat; • omab algteadmisi inimese organismist. Täidab hügieeni nõudeid, teab tervisliku eluviisi algtõdesid; • omab teadmisi elus ja eluta loodusest; • omab teadmisi rahvakalendri suurematest tähtpäevadest; • oskab oma aega sisustada meelepärase tegevusega; • oskab hoiduda ohtudest, ohtude tekkimise abi kutsuda, ka telefoniga; • osaleb füüsilist aktiivsust vajavates tegevustes; • oskab käsitleda raadiot, telerit, arvutit; • oskab teha jõukohast tööd ja käsitleda tööriista; • hoiab korras oma asjad ja lähima ümbruse; • teeb vahet oma - võõras - meie asjadel.
---	---	--

Eesti keel

1. Eesti keele rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis selgitatakse välja õpilase kõne mõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused, vajadusel lõimitakse kõne mitteverbaalse suhtlemisega, kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida ja koos tegutseda. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega arusaadavalt väljendama oma põhivajadusi ja soove. Õpetus hõlmab tööd hingamise ja artikulatsiooniga, toimub rütmitunde ja kuulmistaju arendamine. Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu. Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimalusel baaslausungite moodustamist.

II kooliaste

3.-6. klassis jätkub kõnearenduslik töö. Tõuseb õpilaste suutlikkus mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid, kujuneb võime oma tegevust verbaalselt/alternatiivsete vahenditega elementaarselt kommenteerida. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi. Õpilasi õpetatakse vastama küsimusele tajutud sündmuse või pildi põhjal. Laiendatakse baassõnavara. Õpetatakse sõnu ja häälikuid eristama, vajadusel täpsustatakse sõnade hääldust. Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Tehakse algust ära kirja ja võimaluse korral veerimisega, terviksõnameetodil loetavate sõnade arv suureneb.

III kooliaste

7.-9. klassis kujuneb oskus eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada. Suudetakse lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus säilitada ja seda arvestada õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel. Tagasihoidlikul määral areneb võime kõnega oma tegevust planeerida ja reguleerida. Õpetatakse elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi. Suurt tähelepanu pööratakse suhtlemisoskuse lihvimisele, oskusele hankida informatsiooni, edastada teateid, järgida instruksioone.

Kolmandal astmel võib õpetamine muutuda ainekeskseks. Praktilisel viisil käsitletakse mõningaid grammatikateemasid.

2. Eesti keele õpetamise põhimõtted

2.1. Kuulamine.

Kuulamisoskusest oleneb kõne mõistmine, adekvaatne osalemine dialoogis ja ühistegevuses, sh õpitegevuses. Kuulmistähelepanu arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste semantiseerimiseks kasutatakse häälitsuste, sõnade järelekordamist, esemetele või piltidele osutamist, sisuliste või keeleliste vigade leidmist, jutukeste, muinasjuttude, luuletuste jne kuulamist.

Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lihtsas eesti keeles (ARE keeles) lühiteksti.

2.2. Kõnemõistmine

Kõnemõistmise eelduseks on kuulmistähelepanu piisav areng ning soov/oskus kontakti astuda ja seda säilitada, samuti õpilaste isiklike kogemuste pagas.

Toimetulekuõppe lõpuks taotletakse oskust mõista suhtluspartneri ütluste tähendust ja mõtet igapäevastel teemadel.

2.3. Kõneloome

Olulisem, kui töö kõne hääldusliku küljega, on õpetada oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemist. Kõnetute õpilaste puhul on kasutusel kõnet asendavad alternatiivsed suhtlusvahendid (viiped, piktogrammid vms). Grammatikaõpetust toimetulekuõppes traditsioonilises tähenduses ei toimu. Eesmärgiks on seatud lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide praktiline mõistmine ja kasutamine. Samaaegselt väljendusoskuse kujundamisega tuleb vajadusel vabaneda kaja- ja/või psühhootilisest kõnest.

Kõneloome peamine eesmärk on arendada õpilase baassõnavara ja baaslausungite kasutamise oskust, et jõuda lühitekstide loomiseni.

2.4. Lugemine ja kirjutamine

Ladusa lugemiseni õpilased antud koolitüübis reeglina ei jõua. Eristatakse teadlikku lugemist ja signaalsõnade äratundmist. Enamuse õpilaste lugemisoskus tähendabki eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada infot ümbritsevast maailmast. Vastavalt õpilase individuaalsetele võimetele võib harjutada ka veerimise ja lühemate sõnade kaupa lugemise oskust ning lihtsas eesti keeles (ARE keeles) tekstide teadlikku lugemist.

Nagu teadliku lugemiseni, nii jõuavad ka iseseisva kirjutamiseni vähesed õpilased. Õpilaste kiri jääb valdavalt primitiivseks ja vigaderohkeks. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade (nimi, aadress jne) kirjutamise oskust. Ärakiirja harjutamisel on oluline töö mõtestatus õpilase jaoks.

3. Eesti keele ainekava jaotus

3.1. kuulamine ja kõnemõistmine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Mittekõneliste helide ja mürade eristamine inimkõnest; inimkõne äratundmine ja matkimine.	<ul style="list-style-type: none"> Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine. Kõne rütmide K(häälikuridade,	<ul style="list-style-type: none"> Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal). Korralduste, juhendite mõistmine.

<ul style="list-style-type: none"> • Oma nimele reageerimine • Klassikaaslaste nimed teadmine • Tajutavaid objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavate sõnade või sümbolite/viibete äratundmine ja kasutamine. • Kehaosade ja igapäevategevuses kasutatavate esemete tundmine ja nimetamine. • Esemete ja nende kujutiste rühmitamine ühe tajutava tunnuse alusel ja rühma kuuluvate esemete nimetamine. • Õpilase tegevusega seotud sõnade ja väljendite mõistmine • Verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud lühikorralduste ja keeldude situatiivne mõistmine. • Kahe objekti vaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite (all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine. • Visuaalselt näitlikustatud jutukeste ("kolm karu", "Kakuke", "Naeris" jne) kuulamine, teglaste äratundmine/osutamine, jutukese läbimängimine. 	<p>sõnaridade ja lühikeste lausete), rütmisalmide koos- ja järelkordamine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osalemine liikumis- ja laulumängudes. • Tähtpäevadega seotud salvide õppimine. Verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud lühikorralduste ja keeldude mõistmine ja täitmine. • Seose objekt - pilt - sõna loomine. • 2-3 objekti vaheliste ruumisuhete ja neid väljendavate keelendite (all, peal, ees, taga, kõrval) mõistmine. Esemel asukoha leidmine kirjelduse järgi. • I kooliastmes läbimängitud jutukeste kuulamine lihtsustatud raamatu tekstina. • Jutu taastamine abiga. • Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide („Sipsik“, „Pokuraamat“...), muinasjuttude („Punamütsike“, „Hunt ja seitse kitsetalle“...) ja temaatiliste luuletuste sisu mõistmine (kaasnev visuaalne näitlikustamine). • Tekstide sisu taastamine pildimaterjali ja küsimuste abil. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbaalse ja mitteverbaalse info seostamine. • Tuttavate objektide ja sündmuste äratundmine kirjelduse järgi. • Seoste objekt – pilt – keeleüksus loomine. • Objektide asukoha teadvustamine kahe parameetri alusel (all paremal, taga peal jne). • Lihtsas keeles (ARE keeles) esitatud lühitekstide („Leiutajateküla Lotte“, „Kalevipoeg“...), eesti rahvajuttude ja kohamuistendite kuulamine/lugemine. Tekstide sisu taastamine pildi, skeemide ja küsimuste abil. • Ajakirjades, ajalehtedes ilmunud artiklite kuulamine/lugemine.
--	--	--

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid. • Reageerib lühikorraldustele, oma nimele, teab 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab õpitud viibete, sümbolite, sõnade, lausete tähendust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab erinevaid häälikuid, nende järjekorda lihtsates sõnades.

<p>klassikaaslaste nimesid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud viipeid, sümboleid, sõnu. • Osutab nimetamisel kehaosadele, lapse tegevustes kasutatavatele esemetele, tuttavatele inimestele. • Mõistab objektide vahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid. • Orienteerub lähiümbruses sõnade/viipe toel. • Teab/ tunneb läbimängitud jutukeste tegelasi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Täidab tuttavaid lühikorraldusi. • Mõistab tuttavate objektide ja sündmuste tüüpilisi tunnuseid ning neid väljendavaid keelendeid. • Mõistab seoseid objekt – pilt – sõna. • Leiab eseme asukoha kirjelduse järgi. • Mõistab kohaldatud lühiteksti, jutu, muinasjutu, luuletuse sisu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi. • Mõistab igapäevakõnet. • Seostab tuttavat verbaalset ja mitteverbaalset infot. • Tunneb kirjelduse järgi ära tuttavad objektid, sündmused. • Mõistab seoseid objekt – pilt – keeleüksus. • Määrab objekti asukoha teiste objektide suhtes. • Mõistab igapäevaseid põhjus – tagajärg suhteid. • Mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud teksti
--	---	--

3.2.Eneseväljendus ja sõnavara

Õppesisu:

1.kooliaste	2. kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Emotsionaalse kontakti loomine ja hoidmine täiskasvanutega, kaaslastega • Reageerimine miimikale, intonatsioonile ja žestidele. • Hingamis- ja artikulatsiooniharjutused. • Rütmsalmide saatmine liigutustega, 	<ul style="list-style-type: none"> • Täiskasvanuga ja kaaslasega kontakti astumise harjutamine • Situatiivse dialoogiharjutamine rollimängudes. • Viisakusväljendite kasutamine. • Oma vajaduste ja soovide väljendamine, vajadusel abi küsimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viisakusväljendite kasutamine • Kujutluste kirjeldamine • Telefoni kasutamine • Suhtlemine tuttavate ja võõraste inimestega igapäevastes situatsioonides. • Suhtlemine tänaval ja ametiasutustes. • Üldistamine, allrühmade moodustamine ja

<p>kooskõne vastavalt võimekusele.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osalemine kooskõnes ringmängudes. • Esemel või inimesel nimetamine. • Oma põhivajaduste ja soovide väljendamine. • Küsimustele vastamine (jaatus, eitus). • Viisakusväljendid, nende äratundmine, reageerimine, kasutamine. • Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused. • Tegevusaktile antud hinnangu mõistmine 	<ul style="list-style-type: none"> • Enda kohta olulise teabe esitamine. • Tajutavate ruumi- ja ajakujutluste verbaliseerimine (ees- ja tagasõnad). • Sõnavaratöö: • Omadussõnad, mis väljendavad tajutavaid tunnuseid, üldnimetused ja allrühmade nimetused, • Sünonüümid, homonüümid, • Teistes õppeainetes kasutusel olev sõnavara. • Lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide mõistmine ja kasutamine: aeg, arv. 	<p>nimetamine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elementaarsete põhjus-tagajärg seoste loomine praktilises tegevuses. • Käänded ja pöörded igapäevases kõnes. • Omadussõnad emotsioonide ja tunnete kirjeldamiseks. • Salmide õppimine
--	---	---

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3.kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Suhtlussituatsioonides tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab. • Nimetab lähiümbruse esemeid, temale tähtsaid isikuid ja tegevusi. • Nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid või isikuid. • Vastab tuttavatele küsimustele. • Väljendab eitust ja jaatust. • Osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes 	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab oma soove, palub vajaduse korral abi. • Kasutab viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides. • Teab oma nime, vanust, aadressi ja teisi olulisi andmeid. • Nimetab tuttavaid reaalseid või pildil kujutatud objekte, nende tajutavaid tunnuseid. • Osaleb situatiivses dialoogis. • Kordab lühikesi rütmisalme ja luuletusi. • Kasutab õpitud aja- ja asendimõisteid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab enamlevinud viisakusväljendeid. • Valdab igapäevastes olukordades vajalikku põhisõnavara. • Teab/ kasutab õpitud üldnimetusi. • Kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi. • Alustab ja jätkab dialoogi vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga. • Teab peast õpitud luuletusi. • Teab ja kasutab õpitud võõrsõnu, liitsõnu

<ul style="list-style-type: none"> Annab märku oma vajadustest ja soovidest 		ja sünonüüme.
--	--	---------------

3.3. Tekstiloome ja mõistmine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Pildil kujutatud tegevusest lühijutu kuulamine ja mõistmine konkreetset pilti tajudes. Lähiümbruses orienteerumine sõna/viipe/piktogrammi toel. Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine (säilitab töömälus 2-3 objekti järjestuse). Enamlevinud 2-3-sõnaliste lihtlausemallide harjutamine koos ja järelkõnes. 	<ul style="list-style-type: none"> Rääkimine oma tegevusest olevikus ja lihtminevikus. Küsimuste esitamine kaaslastele ja küsimustele vastamine. Pildi (tegevuspilt, olupilt, 2-3 pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine abiga. Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine (säilitab töömälus 3-5 objekti järjestuse). 3-4 sõnalise baaslause moodustamine, sh tunnuse/omaduse väljendamine. Tuttavate tegevuste hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib – ei meeldi. Mõisted <i>täht-sõna</i>, nimetamine/ äratundmine ja leidmine/märkimine. Kuuldud lihtsustatud lühiteksti ümberjutustamine abiga 	<ul style="list-style-type: none"> Oma tegevuse ja tulemuse kommenteerimine. Oma lähituleviku tegevuse planeerimine. Pildi (tegevuspilt, olupilt, kuni 5st pildist koosneva pildiseeria) järgi jutustamine küsimuste abil. Väheste laienditega lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause) ja kasutamine suhtluses. Tegevusaktide hindamine põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi. Mõisted <i>lause-jutuke</i>. Kuuldud jutu/info põhisisu ümberjutustamine

Taotletavad õptulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Kasutab koos- või järelkõnes 2-3 sõnalist baaslauset 	<ul style="list-style-type: none"> Õpib esitama küsimusi ja neile vastama Kommenteerib oma tegevust selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda Jutustab pildil kujutatust 3-4 lihtlausega, toetudes küsimustele Taastab abiga lühiteksti sisu 	<ul style="list-style-type: none"> Räägib oma tegevusest praegu, enne, varsti Kommenteerib oma tegevuse tulemust Mõistab, koostab ja kasutab laiendatud lihtlauset Jätab meelde ja edastab lühiteate Annab edasi lühijutu sisu, vajadusel küsimustele toetudes

3.4. Lugemine ja kirjutamine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Oma nime kirjpildi äratundmine Pildi, sümboli lugemine Mõne omandatud sõna lugema õppimine täissõna meetodil. Peenmotoorika arendamine. Kirja eelharjutused, silma ja käe koostöö arendamine Hääliku ja tähekuju seose kujundamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Oma nime iseseisev kirjutamine. Ärakiri (ladumine, kirjutamine). 3-4 häälikulise sõna kooshäälimine. Tähtede õppimine. Lühikeste sõnade lugemine (signaalsõnade äratundmine), lühilause lugemine. 	<ul style="list-style-type: none"> Lugemine ja kirjutamine igapäevaelus (telekava, toiduretsept, juhend, allkiri, tarbekirjad, arvutikeele väljendid jms). Väikesed trükitähed/ kirjatähed, suur algustäht nimedes. Lihtsas keeles (ARE keeles) tekstide lugemine. Lühikese ja ülipika (täis)hääliku diferentseerimine kuulmise teel, kirjutamine abiga.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Teab igapäevaselt kasutatavate õpitud sümbolite tähendust 	<ul style="list-style-type: none"> Kirjutab oma nime Tunneb osasid tähti ja kirjutab lühikesi 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb väikeseid trükitähti/kirjatähti ja kirjutab neid

<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb sõnakuju järgi ära oma nime, teisi õpitud sõnu 	<p>sõnu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kirjutab ära kirjana lühikesi lauseid • Häälib ja loeb õpitud sõnu, lühilauseid õpetaja abiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutab oma nime ja aadressi • Sooritab ära kirja • Leiab abiga vajalikku infot kohandatud tekstist • Loeb ja kirjutab õpitud sõnu
---	--	--

Matemaatika

1. Matemaatika rõhuasetused

I kooliaste

Matemaatika õpetamine toimub integreeritult teiste õppeainetega. Tähtsal kohal on praktilised tegevused hulkadega, vaatlus-ning eristamisoskuse kujundamine; osahulkade ühendamine, osahulga eraldamine, hulkade võrdlemine. Õpilased õpivad kuulama ja püüavad korrata esemete ja nende tunnuste nimetusi. Kui õpilane ei räägi, õpib ta kuulama ja jälgima õpetaja tegevusi ja seda saatvat kõnet. Kasutatakse näitlikustamist, koostegemist, matkimist.

II kooliaste

See on kujutlustega aktiivsemalt opereerimise ja nende laiendamise / täpsustamise periood. Suureneb õpilase iseseisvus tuttavate õpiülesannete täitmisel. Õpitakse loendama ja seostama arvu ja hulka, mõistma lihtsaid põhjus-tagajärg suhteid. Õpitakse lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 – piires.

III kooliaste

Matemaatikaõpetus muutub ainekesksemaks, pannakse rõhku nn sotsiaalmatemaatikale. Matemaatikat käsitletakse eluliste probleemide parema mõistmise ja eduka lahendamise vahendina. Probleemsituatsioonide analüüsimine ja lahendamine (tekstülesanded), mis nõuavad lähteandmete eristamist, mõõtmist ja kaalumist, tähelepanu kontsentreerumist ja mõtlemist.

2. Matemaatika õpetamise põhimõtted

2.1. Matemaatika ainekava sisu läbib integreeritult kogu toimetulekuõppekava. Matemaatikaalased teadmised ja oskused on olmes ja töös toimetuleku eeldused, seepärast seostatakse matemaatika õpetamine toimetulekuõppes tihedalt igapäevase eluga.

2.2. Uusi teadmisi ja oskusi õpetatakse osaoskuste kaupa, kasutades mängulisi ja elulisi situatsioone. Eriline osakaal on vaatlustel, õppekäikudel ja praktilisel tegevusel. Matemaatilisi oskusi võib omandada ja kinnistada õues-õppe vormis.

2.3. Õpetamisel kasutatakse konkreetseid ja õpilaste kogemustega ühtivaid väljendeid.

2.4. Esemete ja nende tunnuste üldistamise ja rühmitamise aluseks on konkretiseerimine. Tähelepanu pööratakse rühmade moodustamiseks vajalikele tunnustele, hulkadega opereerides märgatakse elementide muutusi, hulga muutumise põhjusi.

2.5. Kõik ülesanded hulkadega sooritatakse esmalt materialiseeritult, kasutades erinevaid esemeid, asju, pildimaterjali.

2.6. Tekstülesanded on enamasti suulised ning neil on praktiline ja lihtsalt mõistetav sisu.

2.7. Sotsiaalmatemaatika tunnid viiakse läbi töö- elu- ja toimetulekuõppe tundidega integreeritult.

2.8. Võimalusel kasutatakse abiks mitmesuguseid mängulisi arvutiprogramme.

2.9. Matemaatika õpetamisel toimetulekuõppes lähtutakse iga konkreetse õpilase arengutasemest ja lähima arengu vallast. Individuaalse õppekava (IÕK) koostamisel arvestatakse iga õpilase individuaalseid võimeid, hetke arengutaset ja lähima arengu valda. Juhul, kui õpilase

teadmiste ja oskuste tase ületab TT õppe matemaatika ainekavas esitatu, lähtutakse IÕK koostamisel põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (LÕK) matemaatika ainekavades esitatud õppesisust.

3. Õppeprotsessis taotletakse õpilaste matemaatikapädevuste kujunemist

Õpilane:

3.1 õpib objekte ja nähtusi vaatlema, võrdlema, nähtusi järjestama, etteantud tunnuse järgi rühmitama, loendama;

3.2 õpib kasutama enamlevinud mõõtevahendit ja mõõtma;

3.3 õpib orienteeruma igapäevarütmis ja kellaajas;

3.4 õpib rahatähti tundma, teostama rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires;

3.5 õpib võimetekohaselt arvutama (praktiliselt, materialiseeritult);

3.6 õpib mõistma ja kasutama praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid;

3.7 omandab kujutluse põhilistest geomeetristest kujunditest ja kehadest.

3. Matemaatika ainekava jaotus

3.1. Tegevused esemetega, suuruskujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Esemete eristamine, vaatlemine ja nimetamine: esemed klassis, laste riietusesemed, mänguasjad, loomad, puuviljad, koolitarbed. Esemete otstarve. Esemete värvuse eristamine. Värvuse nimetused. Esemete võrdlemine suuruse, värvuse järgi (suurväike, pikk-lühike, ühesuurused) Esemete leidmine tunnuse järgi, rühmitamine etteantud tunnuse alusel, tunnuse sõnastamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Esemete erinevate tunnuste leidmine, esemete võrdlemine ja järjestamine oluliste tunnuste alusel. Esemete ja nende kujutiste võrdlemine pikk-lühike; ühepikkused; Kõrge-madal, ühekõrgused, lai-kitsas, Ühelaiused; ühesuurused) Eri mahuga anumate võrdlemine 	<ul style="list-style-type: none"> Esemete ja nende kujutiste võrdlemine kõrguse, paksuse/jämeduse, sügavuse, mahu tunnuste järgi. Jadade koostamine suurustunnuste järgi. Jadade piiride sõnastamine (see põõsas on kõige madala

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Võrdleb esemeid värvuse, suuruse ja kuju järgi. • Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi • Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud tunnuste alusel • Teab suurusmõisteid: suur - väike, pikk - lühike 	<ul style="list-style-type: none"> • Koostab eVõrdleb esemeid õpitud suurustunnuste järgi • semetest või nende kujutistest nii kasvava kui kahaneva jada (kuni 5 elementi) 	<ul style="list-style-type: none"> • Võrdleb esemeid või nende kujutisi ning koostab jadasid kõikide õpitud suurustunnuste järgi

3.2.Vormikujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliast	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Ümmargused ja kandilised esemed. • Pallide, kuubikute, klotside võrdlemine kuju, kuju-värvuse ja kuju-suuruse järgi. • Graafiliste kujutiste (ring, kolmnurk, nelinurk) rühmitamine kuju järgi. • Graafiliste kujutiste kopeerimine. • Joonte tõmbamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geomeetrilised kujundid ring, nelinurk, kolmnurk , ruut; nende äratundmine, nimetamine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil). • Geomeetristest kujunditest mustrite koostamine säilitades õiget järjestust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geomeetrilised kujundid ring, kolmnurk, ruut, ristkülik. Äratundmine, konstrueerimine, võrdlemine, joonistamine, joonestamine (joonlaua abil), nimetamine. • Mustrite koostamine. Geomeetristest kujunditest koostatud jadade jätkamine järjestust säilitades.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi. Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi etteantud tunnuste alusel 	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb geomeetrilisi kujundeid- ring, nelinurk, kolmnurk- oskab neid nimetada Rühmitab objekte, graafilisi kujutisi ühe kuni kahe tunnuse alusel (5-7 objekti). 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab koostada mitmest geomeetrisest kujundist koosnevat jada näidise järgi

3.3.Ruumikujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Oma keha tajumine. Kehaosad Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtuvalt: minu ees, minu taga, ette-taha. Objektidevahelised ruumisuhed: peale, alla, peal, all, juures, kõrval. 	<ul style="list-style-type: none"> Eseme asukoha määramine õpilase kehast lähtudes. Objektidevaheliste ruumisuhete tajumine: ees, esimene, keskel, kõrval, kõige taga, viimane. Esemete asukoha määratlemine ja paigutamine õpitud ruumisuhete piires Üleval-all, ülemine-alumine, peal-all, ees-taga-järel, kõrval, juures, vahel, keskel, sees-väljas, kaugel.lähedal 	<ul style="list-style-type: none"> Eseme asukoha määramine oma keha suhtes, teise eseme suhtes muutuvates tingimustes ruumis ja tasapinnal. Ruumisuhteid sisaldavate tegevusjuhiste mõistmine ja täitmine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Mõistab suhteid peal, ette-taha, peale-alla, kõrvale, asetab esemeid nimetatud kohale. Tegutseb lihtkorralduste alusel õpitud ruumisuhteid mõistes ja kasutades. 	<ul style="list-style-type: none"> Mõistab suhteid ees, esimene, keskel, kõrval, kõige taga, viimane Oskab määrata esemete asukohta ruumisuhete mõistete üleval- all, ülemine-alumine, peal-all, ees-tagajärel; kõrval-juures, vahel, keskel; sees-väljas; kaugel-lähedal piires. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab määrata eseme asukohta oma keha suhtes, kasutades õpitud mõisteid. Täidab ruumisuhteid sisaldavaid tegevusjuhiseid.

3.4. Ajakujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Päev-öö. Päeva osad. Inimeste tegevused päeval, öösel. Piltpäevaplaan. Päevaplaani täitmine: praegu, enne, pärast, samal ajal. Nädal. Kooli- ja puhkepäevad. Aasta. Aastaaja tunnused. 	<ul style="list-style-type: none"> Täna, eile, homme seostamine tunniplaaniga, nädalapäevade nimetustega. Ööpäeva osad: öö, päev, hommik, lõuna, õhtu, öö; ajaga seotud iseloomulikud tegevused ja seisundid. Enne, pärast, ruttu, kaua. Aasta, aastaajad (nimetused) Kell. Täis- ja pooltunnid. Kellaaja seos laste tegevusega. Vanus. Sünnipäev. 	<ul style="list-style-type: none"> Aastaring. Aasta ja 12 kuud. Aastaajad, seos kuudega. Kalender. Kuu- 30/31 päeva Kalendri kasutamine. Nädala- ja kuupäeva seostamine toetudes kalendrile. Kella tundmine. Täistund, pooltund, veerandtund, kolmveerandtund. Ajakavad: tv-kava (kuupäev, kellaag), sõiduplaan, elektrooniline tablo. Aja planeerimine seoses oma tegevusega.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast. Teab tüüpilisi päeval ja öösel sooritataavaid tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust ja nimetusi. Teab oma vanust ja sünnipäeva. Tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada kalendrit. Teab kuupäeva ja kellaaja märkimise viise. Suudab ligikaudu ette kujutada tuttava toimingu sooritamiseks kuluvat aega.

3.5.Hulgakujutlused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Objektide rühma vaatlemine Hulga suuruse tajumine. Hulkade moodustamine ühise tunnuse alusel. Hulkade tajumine. Hulk- arv seos ilma loendamata (kuni 2 elementi hulgas). Hulgakaartide tajumine. Eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks. Hulkade praktiliseks muutmise. 	<ul style="list-style-type: none"> Hulkade vaatlemine ning ühe tunnuse (värvus, suurus, paigutus) leidmine/nimetamine. Hulkade moodustamine ja neile ühise nimetuse andmine. Tulemuse sõnastamine: on samapalju, on rohkem, on vähem. Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine võrdsustamine. Hulkade moodustamine arvu; tunnuse; arvu ja tunnuse järgi. Hulga elementide loendamine 	<ul style="list-style-type: none"> Hulkade praktiline suurendamine, vähendamine, võrdsustamine. Hulkade praktiline ühendamine, jaotamine osahulkadeks. Hulga koostisse kuuluvate osahulkade variatiivsus.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab hulki põhimõttel üks-palju. Moodustab ja eraldab hulki ühise tunnuse alusel. Tajub standardseid kuni kahest 	<ul style="list-style-type: none"> Suudab abiga lahendada jõukohaseid elulisi hulcade ühendamise ja hulgast osa eraldamise ja võrdlemise ülesandeid. 	<ul style="list-style-type: none"> Suudab võrrelda hulki (praktiliste vahendite abil), kasutades mõisteid rohkem, vähem, ühepalju. Jaotab praktiliste tegevustega hulki erinevateks

elemendist koosnevaid hulki ilma loendamiseta.	<ul style="list-style-type: none"> • Teab naturaalarvude järjestust 1-10 piires. • Loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbriga vahelisi seoseid. • Vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses. 	osahulkadeks, ühendab osahulki üheks hulgaks.
--	---	---

3.6. Tekstülesanded

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Matemaatilised jutukesed hulkade praktiliseks muutmiseks (hulkade ühendamine, osahulga eraldamine) kui eelharjutused tekstülesannete mõistmiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jutukesed matemaatilistest situatsioonidest. Hulkade ühendamine, kokkuloendamine, osahulga eraldamine, kahe hulga võrdlemine. Praktiliselt läbitehtavad ülesanded, toetudes situatsioonipiltidele 	<ul style="list-style-type: none"> • Elulise sisuga 1- tehteliste tekstülesannete suunatud koostamine ja lahendamine, kusjuures ülesannete sisu modelleeritakse näitvahenditega (pildid, skeemid) või praktilise tegevusega.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
Lahendab abiga lihtsaid matemaatilisi jutukesi (tekstülesannete eelharjutused).	Lahendab praktiliselt läbitehtavaid tekstülesandeid toetudes situatsioonipildile.	Koostab näidise järgi ja lahendab elulise sisuga tekstülesandeid, toetudes näitvahenditele (pildid, skeemid) ja praktilistele tegevustele.

3.7.Kujutluse loomine arvust

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
	<ul style="list-style-type: none"> • Arv kui hulga tunnus. • Loendamine vastavalt õpilase võimetele. • Uue arvu ,moodustamine ühe lisamise teel • Arvu suurendamine ja vähendamine toetudes abivahenditele. • Arvule vastavate hulkade tajumine ja moodustamine. • Arvurida, arvu naabrid. • Hulga jaotamine osahulkadeks. Arvu koostis. • Arv-number. Seos hulk-arv-number. • Järgarvud – kuni viieni • Arvu ja järgarvu vastandamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvu koostis. Arvu liitehitus. Liitmine ja lahutamine. Märkid • Arvu liitehituse kasutamine liitmisel ja lahutamisel, arvu kümnendkoostise tutvustamine. • Naturaalarvude järjestus 1-100 piires kasutades abivahendeid (arvutabel) • Täiskümnete numeratsioon 100- ni. • Järgarvude praktiline kasutamine igapäevaelus. • Taskuarvuti kasutamine kahekohaliste arvude liitmisel ja lahutamisel.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
	<ul style="list-style-type: none"> • Teab naturaalarvude järjestust 1-10 piires • Loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbri vahelisi seoseid. • Vastab küsimusele mitu? õpitu ulatuses. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab naturaalarvude järjestust õpitud ulatuses. • Loeb ja kirjutab ühe-ja kahekohalisi numbreid. • Liidab ja lahutab abiga õpitud numeratsiooni piires, teab liitmise ja lahutamise praktilist tähendust.

3.8.Rahaühikud

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
	<ul style="list-style-type: none"> Raha saamine ja kasutamine. Palk, pension, sisseostud, üür, erinevad teenused jne. Praktilised ülesanded rahaga: ostmine, müümine, maksmine, laenamine. Taskuraha. Raha kokkuvõid. Väikeste ostude sooritamine kooli kohvikus. Hinnasiltide leidmine ja lugemine. Hinna ja olemasoleva raha seos. 	<ul style="list-style-type: none"> Raha saamine ja kasutamine. Palk, pension, sisseostud, üür, erinevad teenused jne. Praktilised ülesanded rahaga: ostmine, müümine, maksmine, laenamine. Taskuraha. Raha kokkuvõid. Väikeste ostude sooritamine kooli kohvikus. Hinnasiltide leidmine ja lugemine. Hinna ja olemasoleva raha seos.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
	<ul style="list-style-type: none"> Tunneb käibelolevaid rahaühikuid Eristab euromünte eurosentidest 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada raha õpitu piires praktilistes situatsioonides

3.9.Mõõtmine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
	<ul style="list-style-type: none"> Mõõtmine mõõdupulgaga, sammudega. Mõõtmise tulemuse sõnastamine arvuga. Meeter. Raskus. Kaalumise käega. Eri 	<ul style="list-style-type: none"> Pikkusühikud cm, m, km; Mõõtmine joonlauaga. Raskusühikud g, kg. Mahu mõõtmine koduste vahenditega (klaas, lusikas, 11 purk).

	<ul style="list-style-type: none"> raskuste võrdlemine Kerge-raske; kergem-raskem. • Kaalumine kaaluga. Kilogramm. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skaalad. • Kraadiklaasid (termomeetrid), Toa-ja välistermomeetri näit, ülesmärkimine, võrdlemine. • Kehatemperatuur
--	--	---

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab abiga mõõta mõõdupulgaga, sammudega, kaaluga. • Tajub lihastundlikkuse alusel raskemat ja kergemat. • Teab pikkusühikut meeter- m ja raskusühikut kilogramm – kg. • Sooritab abiga praktilisi mõõtmis- ja kaalumisülesandeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab mõõta õpitud mõõteriistadega (kaal, joonlaud, meetripuu, mõõdulint, liitrine nõu). • Teab erinevate mõõtühikute (pikkus-, raskus-, mahuühikud) nimetusi ja praktilist tähendust. • Teab enimlevinud mõõtühikute lühendeid (kg, g, cm, m, km).

3.10.Tervik ja osa

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
		<ul style="list-style-type: none"> • Terve, pool, veerand, kolmveerand

Taotleavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
		<ul style="list-style-type: none"> • Oskab terve jagada pooleks • Oskab kella numbrilaua leida pool (tundi) ja veerand (tundi)

Kunst ja käeline tegevus

1. Kunsti ja käelise tegevuse rõhuasetused

I kooliaste

I kooliastmes arendatakse õpilase peenmootorikat ning silma ja käe liigutuste koordineerimist. Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskju või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset. Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi; suunatakse hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid. Õpilasi innustatakse tehtust rõõmu tundma. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.

Õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

II kooliaste

Jätkatakse peenmootorika ning silma ja käe koostöö arendamist. Arendatakse töö teostamiseks vajalikku keskendumisvõimet. Lisandub käsitöö. Tuletatakse meelde erinevaid materjale ja töövahendeid eelmisest kooliastmest, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi, õpetatakse uusi töövõtteid ning ohutustehnika nõudeid. Järjepidevus töökohta ja -vahendite korrashoidmisel.

Tööd teostatakse eeskju või näidise järgi etappide kaupa. Harjutatakse terviku moodustamist osadest ja järjestama osatoiminguid õpitegevuses. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi. Õpilastele võimaldatakse materjali- ja teostusvalikuid. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist (tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemuste sõnastamine). Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima.

Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Taotletakse, et õpilane lõpetaks alustatud töö.

III kooliaste

Kujundatakse lihtsa iseseisva töö oskusi. Tööd teostatakse valdavalt näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana stereotüüpsetes ja osaliselt muutuvates tingimustes. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Uuritakse töövahendite ja materjalide sobivust. Õpilased õpivad looma kujutlust tulemustest, järjestama osatoiminguid ning valima vahendeid. Areneb suunatud enesekontroll, toimingu valminud tööd võrreldakse näidisega. Õpilane kommenteerib õpetaja suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega. Oluline on loomingust esteetilise elamuse saamine. Õpilased hakkavad oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse võimalusel kunstinäitusi ja muuseume.

2. Kunsti ja käelise tegevuse õpetamise põhimõtted

2.1. Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teistes ainetes käsitletavate teemadega. Kunsti ja käelise tegevuse tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist, tekitatakse huvi tegevuse vastu ja soovi ise midagi esteetiliselt kujundatult valmis teha.

2.2. Kunstiõpetuse kaudu ärgitatakse õpilasi väljendama oma emotsioone, arendatakse kõnelist väljendusoskust ja loovust.

2.3. Õpetatakse aru saama kunstiliikide erinevustest, (külastades õpilastega näitusi, muuseume, käsitöökodasid jms.)

2.4. Kunsti ja käelise tegevuse õpetuse tundides on oluline roll rahvakunsti tutvustamisel. Tundide planeerimisel arvestatakse aastaringi eesti rahvakalendris ja rahvuslikke tähtpäevi.

2.5. Kunsti ja käelise tegevuse tundides õpitakse esemeid vaatlema (tunnused, osad), kirjeldama ja kujutama eri tehnikaid ning materjale kasutades.

2.6. Kunstil ja käelisel tegevusel on kõnearenduslik suunitlus. Esialgu saadab õpilase tegevust kõnega õpetaja, seejärel suunatakse õpilasi üha rohkem oma tegevust ise kõnega saatma. Hiljem tehakse ühiselt (õpetaja – õpilased) tehtud tööst sõnaline kokkuvõte.

2.7. Õpetamine kunstiõpetuse ja käelise tegevuse tundides toimub õpilastele positiivsete emotsioonide loomise kaudu. Töö lõppedes antakse positiivne hinnang, kiidetakse õpilast ja julgustatakse edaspidi aktiivselt käelises tegevuses osalema.

2.8. Õpetajapoolse abi ja juhendamise ulatus sõltub õpilase füüsilistest ja vaimsetest võimetest. Tööd teostatakse vastavalt õpilaste arengutasemele ja individuaalsetele võimetele, kas koostöös õpetajaga (ühistöö kogemused), etapiviisiliselt näidise järgi või kasutatakse näidist ning tööjuhiseid (piktogramm, skeem, tingmärgid).

3.Kunsti ja käelise tegevuse ainekava jaotis

3.1.Kujutamissooetus/joonistamine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Ringjoon, kõverjoon, ovaal, kolmnurk. • Lihtsa objekti (pall) kujutamine vaatluse järgi. • Näo osade kujutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inimese kehaosad, nimetamine ja kujutamine. • Eelnevalt analüüsitud lihtsa loodusliku objekti (õis, puu, lind) kujutamine vaatluse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Keha proportsioonide arvestamine inimese kujutamisel

Taotletavad õpitulemused:

1.kooliastme lõpuks	2.kooliastme lõpuks	3kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Maalib/joonistab lihtsa pildi (pall, õun, nägu). 	<ul style="list-style-type: none"> • Maalib/joonistab lihtsa pildi vaatluse 	<ul style="list-style-type: none"> • Maalib/joonistab (vajadusel abiga)

<ul style="list-style-type: none"> Oskab kasutada värve: õige pintslihoid, värvi võtmine, pinna katmine, pintslu pesemine 	<ul style="list-style-type: none"> järgi. Kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid. 	<ul style="list-style-type: none"> teemakohase pildi. Kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid
--	--	---

3.2.Värvusõpetus/maalimine/joonistamine

Õppesisu:

1.kooliaste	2.kooliaste	3.kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Põhivärvuste eristamine, nimetamine, tundmine ja seostamine ümbritseva elu esemetega. Värvitud pilt – mustade kontuuridega värvimata sama pildi värvimine. Tegevused värvidega: näpuvärvid, guaššvärvid, vesivärvid <ul style="list-style-type: none"> mängimine värvidega, pinna katmine erineval moel; värvimine kontuuri piires šabloonide kasutamine/abiga värvimisel; muinasjutu pildid 	<ul style="list-style-type: none"> Põhivärvuste segamine / abiga, värvuse hele ja tume toon. Pildi värvimine. 	<ul style="list-style-type: none"> Temaatilised värvikombinatsioonid (jõulud, lihavõtted jms) Joonistamine näidise järgi. Värvide segamine / abiga. Tunnete, mõtete, meeleolude väljendamine. Looduspildid. Teemakohane joonistamine. Ühistööd.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Eristab põhivärvusi 	<ul style="list-style-type: none"> Segab abiga põhivärvusi uute toonide tekitamiseks 	<ul style="list-style-type: none"> Seostab värvusi aastaegade

	<ul style="list-style-type: none"> • Helestab ja tumestab värvusi • Eristab värvusi 	
--	---	--

3.3. Materjaliõpetus

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Loodusliku materjali korjamine ja rühmitamine • Meisterdamine looduslikust materjalist 	<ul style="list-style-type: none"> • Looduslikud- ja tehismaterjalid • Kompositsioonid looduslikust materjalist • Taaskasutus • Meisterdamine olmejääkidest • Tarbeesemete dekoreerimine looduslike ja tehismaterjalidega 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevate materjalide ja olmejääkide taaskasutamine praktiliste esemete valmistamisel • Ruumide kaunistamine ja kujundamine tähtpäevadeks

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Paigutab vaasi lilli ja oksid • Rühmitab erinevaid looduslike materjale, meisterdab juhendamisel looduslikest materjalidest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel kompositsioone looduslikest materjalidest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb võimalikult iseseisvalt töid/kompositsioone erinevatest materjalidest. • Osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks. • Eristab mõningaid kunstiliike.

3.4. Tehnikate õpetus

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste

<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsad trükitehnikad: pintsl-, jm trükk. • Puhumistehnika. 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevad tehnikad: <ul style="list-style-type: none"> ○ aluspaberite tegemine, nt kiletrükk; ○ liimitehnika, temaatilised aknakaunistused; ○ hambaharjatehnika; ○ lakkimine jne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Templite valmistamine. • Materjalitrükk. • Graafiline punkt ja joon. • Ornamentika.
--	---	--

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada puhumistehnikat • Katab pinna pintsli- ja trükkimisega 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab erinevaid templeid tööde valmistamisel • Teeb juhendamisel töid kasutades erinevaid tehnikaid (graafiline joon, ornsmentika, materjalitrükk jms)

3.5.Voolimine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Voolimise algvõtted, voolimiseks ettevalmistamine: savi või vaha või plastiliini vajutamine, pigistamine; tüki kaheks osaks jaotamine. • Voolimise võtted: pihkude vahel rullimine, ringikujuliselt veeretamine. • Lihtsa üheosalise objekti voolimine. Jäljendite vajutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti (seen) voolimine. • Voolitud esemete värvimine. • Vahaplastiliinist pilt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa tarbeeseme voolimine ja loomafiguuride voolimine. dekoreerimine. • Inim- ja loomafiguuride voolimine

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Teab esmaseid voolimisvõtteid, voolib lihtsamaid vorme 	<ul style="list-style-type: none"> • Voolib lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti 	<ul style="list-style-type: none"> • Voolib lihtsa tarbeeseme

3.6.Paberi- ja papitööd

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Kääride hoidmine, lõikamine, joone järgimine. • Paberi rebimine, kortsutamine, lõikamine, liimimine. • Aplikatsioonitööd ettevalmistatud detailidest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tööd pabermaterjalidest. • Kontuuri järgimine. Kujundite lõikamine paberist. • Tulemuse planeerimine – detailide paigutamine, kleepimine alusele. • Kollaaž – ajakirjast piltide lõikamine ja kleepimine. • Kontuuri tõmbamine šablooni järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Šablooni kasutamine. • Tarbeesemete (karp) meisterdamine ja dekoreerimine / abiga. • Paberdetailidest mänguasja meisterdamine / abiga. • Paberi voltimine, lihtsad voltimistööd. • Pabermosaiik.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliaasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Rebib erinevaid pabereid (ajakirjad, siidpaber, värviline paber jms), teeb neist kleepetöid. • Kleebib ettevalmistatud 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel, järgib ohutusreegleid. • Teeb erinevatest pabermaterjalidest tööd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb õpitud tööriistu. • Meisterdab erinevatest pabermaterjalidest. • Kasutab iseseisvalt šabloone, lõikab kontuuri järgi.

<ul style="list-style-type: none"> • aplikatsioonidest pilte. • Teab kääride kasutamise ohutusreegleid, lõikab abiga. 		
---	--	--

3.7. Tekstiilitööd

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Lõnga ja paela lõikamine. • Lõngapildi kleepimine / abiga. • Riidetükkide kleepimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nõelatorked paberil. • Nõelatorked papil, vildil, riidel. • Lõngapildi (muster) tikkimine papile orientiiride järgi. • Riidetükkide lõikamine. • Riidematerjalide põimimine, sõlmimine, kerimine. • Tekstiilitükkidega pinna katmine: mosaiik – pilt, purk vms. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekstiilikollaaž, trükkimine riidele. • Nööbi õmblemine. • Lihtsad õmblustööd (mänguasjad). • Märg – või nõelviltimine. • Paelte sõlmimine ja punumine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kääre käes hoida ja abiga kasutada. • Lõikab abiga ja kleebib riidetükke. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel. • Kasutab abiga niiti ja nõela. • Tikib lõngapilte orientiiri järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab niiti ja nõela. • Käsitseb õpitud tööriistu. • Õmbleb nööpe ja teeb lihtsamaid õmblustöid

3.8. Tehniline modelleerimine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Mänguklotsidest ehitamine (ladumine üksteise kõrvale, peale)	<ul style="list-style-type: none"> Mudelite valmistamine karpidest, topsidest, pudelitest jne	<ul style="list-style-type: none"> Maketi meisterdamine

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Kasutab klotse loovkonstrueerimisel, ehitab näidise järgi koostegemisel	<ul style="list-style-type: none"> Meisterdab karpidest ja klotsidest	<ul style="list-style-type: none"> Meisterdab abiga/näidise järgi makette

3.9. Teemaatilised tööd

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> Teemakohase analüüsitud üksikobjekti kujutamine	<ul style="list-style-type: none"> Lihtsa teemaatilisesüžepildi joonistamine näidise järgi Temaatilised ühistööd Aastaaegade kujutamine läbi erinevate tehnikate	<ul style="list-style-type: none"> Tunnete ja meeleolude väljendamine pildi joonistamisel, maalimisel Lihtsa situatiivse tegevuse kujutamine (nt seeni korjamas, suusatamas jne)

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
----------------------	----------------------	----------------------

<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb ühistöodes teemapildi valmistamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa temaatilise süžeebildi joonistamine näidise järgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnete ja meeleolude väljendamine õpitud tehnikate abil
--	--	--

3.10. Ohutusnõuded ja tööpaik

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste
<ul style="list-style-type: none"> • Kääride, liimi, värvide kasutamine • Oma töökoha koristamine õpetaja korralduse järgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Elementaarsed ohutusnõuded nõela, naaskli jms käsitlemisel • Tööpaiga korrashoid ja selle koristamine töö lõpul • Õpetaja abistamine töövahendite jagamisel ja kokkukorjamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohutusnõuded elektritööriistade kasutamisel (liimipüstol, triikraud jms)

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab tuttava töövahendiga tegutseda • Korraldusel korrastab abiga oma tööpaiga • Juhendamisel järgib ohutusnõudeid pliatsi, liimi ja käärde kasutamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Jälgib tööpaiga korrasolekut • Järgib töövahendite käsitlemisel ohutusnõudeid 	<ul style="list-style-type: none"> • Korrastab tööpaiga • Järgib põhilisi ohutusnõudeid tööriistade kasutamisel

Tööõpe

1. Tööõppe rõhuasetused

II arengutase

Tööõppe tundideks vajalikke baasoskusi kujundatakse õpilastel 1.-5. kooliaastal kunsti ja käelise tegevuse tundide raames. Alates 6. klassist kujundatakse praktilise tegevuse oskusi ja harjutatakse nende rakendamist stereotüüpsetes situatsioonides tööõppe tundides (II arengutasemel). Omandatakse üksikuid töövõtteid, võtete õiget järjestust lihtsates ruumide, rõivaste ja jalatsite korrashoiu ning toidu valmistamisega seotud töödes. Vastavalt õpilaste võimete erisusele kasutatakse abistavat, individuaalset või järjestikust koostööd.

Abistava koostöö korral mingi töö tegemiseks palutakse õpilasel midagi tuua, ulatada, hoida, panna, viia, rühmitada jne. Individuaalse koostöö korral antakse õpilasterühmale ühine ülesanne, mille iga õpilane täidab osaliselt individuaalselt. Töötatakse samaaegselt ühes ruumis/territooriumil ja ühise teema järgi (nt igal õpilasel on oma maalapp riisuda), samas individuaalse juhendamise järgi. Järjestikuse koostöö puhul koosneb töö mitmest erinevast tööoperatsioonist/tegevusest ning iga õpilane sooritab kindlaksmääratud järjekorras oma operatsiooni/tegevust. Tööoperatsioonid/tegevused jaotatakse õpilastele arvestades nende võimeid ja oskusi. Töö protsessile ja tuletaadile antakse positiivset tagasisidet. Õpilastes kujundatakse soovi osaleda jõukohases ühistegevuses. Luuakse teadmine, et tuleb teha nii meeldivad, kui ka vähem meeldivad tööd.

III arengutase

Kolmandal arengutasemel täiustatakse/kinnistatakse omandatud ja õpitakse uusi töövõtteid. Õpitakse kasutama enamlevinud kodumasinaid. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö tulemus saabub alles teatud aja möödudes (nt külvamine). Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid (näit teiste abistamine

Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd, st tööd tehakse üheaegselt ning ühist eesmärki silmas pidades (nt klassi koristamine). See võimaldab anda igale õpilasele tema võimetele vastava tööülesande ning seeläbi kujundada õpilaste võimalikult adekvaatset enesehinnangut.

Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, valima ise sobivaid töövahendeid ning konkreetse töö teostamiseks vajaminevaid osatoiminguid järjestama. Õpilast suunatakse oma töö tulemusi hindama/kontrollima.

2. Tööõppe õpetamise põhimõtted

2.1. Tööõppe õpetamise eesmärgiks toimetulekuõppes on õpilaste esmaste tööharjumuste kujundamine ning seeläbi võimalikult adekvaatse isikliku ja sotsiaalse identiteedi loomine, mis omakorda tagab laiaulatuslikuma integratsiooni ühiskonda. Tööõppe õpetamine on tihedalt lõimunud teiste ainete õpetamisega. Tööõppe tundides käsitletav teema võib olla üldõpetuse põhimõttel läbiviidava õppetöö teljeks.

2.2. Tööõppe aine hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning nende lähiümbruses vastavalt õpilaste vajadustele. Õpilastel kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöodega toimetulekuks ning toeks elukutsevalikul. Tööõppe tundides õpitu toetab õpilaste ametivalikut ning seeläbi integratsiooni ühiskonda. Tööõppe käigus tutvustatakse lihtsaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel/juhendi abil kasutama. Õpilased õpivad tundma ja täitma igapäevatöödega seotuvaid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid. Olulised on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ning probleemide lahendamise oskused.

2.3. Õpetus taotleb tegevuspädevuse kujunemist:

- 1) praktilise tegevuse oskuste kasutamine stereotüüpsetes ja vähe varieeruvates situatsioonides;
- 2) praktilise tegevuse omandamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades;
- 3) osalemine jõukohases ühistegevuses;
- 4) oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt mälu kujutlustele toetudes või näidisega võrreldes;
- 5) tegevuste sooritamine oma oskuste piires iseseisvalt.

2.4. Vajalik on koostöö koduga ning erinevate ettevõtete ning ametiasutustega, et õpilased saaksid omandatud oskusi rakendada variatiivsetes situatsioonides.

2.5. Tööõppe tundide läbiviimisel arvestatakse iga õpilase füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid iseärasusi ning sotsiaalseid oskusi (koos tegutsemine, abi küsimine, teiste abistamine). Õpilastel kujundatakse võimalikult adekvaatset enesehinnangut. Arendatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Õpetatakse mõistma töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust.

2.6. Tööõppe tundide läbiviimiseks on koolis sisustatud õppeklass ja/või ruum(id) vajaminevate töökohtade ja seadmetega. Õppesisu teemad käesolevas ainekavas on esitatud võimalike valikuvariantidena.

3. Tööõppe ainekava jaotus

3.1. Ruumide korrasoid ja koristamine

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aastad
<ul style="list-style-type: none"> • Eluruumide ja klassi korrashoid, korrastamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mööbli ratsionaalne paigutamine klassis, eluruumides. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mööbli ratsionaalne paigutamine klassis, eluruumides.

<ul style="list-style-type: none"> • Mööbli paigutamine klassiruumis. • Koristusvahendid: harjad, kühvlid, mopid, lapid, puhastusvahendid. • Tolmu pühkimine. • Põranda pühkimine. • Tahvli, laudade ja uste pesemine. • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid (tuleohtlik, mürgine) ja nende arvestamine tegevustes. • Korrapidaja tööülesannete jaotamine ja täitmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid ja nende arvestamine tegevustes. • Kummikinnaste kasutamine. • Seinte (värvitud, plaaditud) pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Valamute, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine. • Peeglite, ukseklaaside, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Kodutekstiilide kasutamine. • Suurpuhastus: kardinad, katted, kuplid. • Korrapidaja ülesannete järjestamine. • Ülesannete jaotamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Ühiselt kasutatavate ruumide (trepikojad) korrashoid ja koristamine. • Puhastusainete hoiatavad tingmärgid ja nende arvestamine tegevustes. • Kummikinnaste kasutamine. • Seinte (värvitud, plaaditud) pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Valamute, WC-pottide puhastamine, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine. • Peeglite, ukseklaaside, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine. • Kodutekstiilide kasutamine. • Tekkide, mööblikatete kloppimine klopitsaga, käsitsi. • Pehme mööbli, radiaatorite puhastamine tolmuimejaga. • Suurpuhastus: kardinad, katted, kuplid. • Korrapidaja ülesannete järjestamine. • Ülesannete jaotamine
---	---	--

Taotletavad õpitulemused:

2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb õpitud koristusvahendeid ja teab nende funktsiooni. • Teab ja suunamisel täidab õpitud koristamistöde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid. • Täidab korrapidamisülesandeid ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel majapidamistöid. • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. • Küsib vajaduse korral abi ülesande 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb juhendamisel majapidamistöid. • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks.

<p>lihtsamaid tööülesandeid meeldetuletamisel.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tunneb peamisi hoiatavaid tingmärke majapidamises kasutatavatel puhastusvahenditel. • Kasutab vajadusel koristustöödel kaitsevahendeid. • Abistab teisi jõukohaste korrapidamisülesannete täitmisel. • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. • Viib alustatud töö enamasti lõpuni • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha. 	<p>täitmiseks.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. • Planeerib (abiga) nädalaks kodutööd 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. • Planeerib (abiga) nädalaks kodutööd. • Puhastab WC-potte ja valamuid selleks mõeldud vahenditega. • Peseb peegleid, ukseklaase ja aknaid, valib selleks vajalikud ja sobilikud vahendid • Puhastab pehmet mööblit ja vaipu tolmuimejaga • Teeb suurpuhastust: kardinad, kuplid, katted
---	--	--

3.2. Asjad ja nende korrashoid

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Minu oma, meie oma • Oma asjade ja töövahendite eest hoolitsemine, nende paigutamine • Töökoha koristamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Meie oma, võõras • Töövahendite ratsionaalne paigutus, ärapanek peale kasutamist ja hoidmine 	<ul style="list-style-type: none"> • Meie oma, võõras • Töövahendite ratsionaalne paigutus, ärapanek peale kasutamist ja hoidmine • Erinevate panipaikade korrashoid ja koristamine • Asjade pakkimine väljasõiduks, ekskursiooniks. Vajalike asjade nimekirja koostamine

Taotletavad õpitulemused:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Omab ettekujutust minu-meie oma • Hoiab igapäevaselt korras oma koolitarbed • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha 	<ul style="list-style-type: none"> • Omab ettekujutust minu-meie oma • Hoiab korras panipaigad klassiruumis, osaleb panipaikade koristamisel/suurpuhastusel • Osaleb võimetekohaselt ühistöös 	<ul style="list-style-type: none"> • Omab ettekujutust minu-meie oma • Hoiab korras erinevad panipaigad, osaleb panipaikade koristamisel/suurpuhastusel • Osaleb võimetekohaselt ühistöös • Aitab pakkida asju väljasõitudeks/ekskursioonideks • Koostab vajalike asjade nimekirja

3.3. Toitlustamine

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku-, lõuna ja õhtusöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle • Pidulik laud: küünlad, linikud, lilled, nõud • Hommiku- ja õhtusöögi laua katmine ja koristamine • Abistamine lõunalaua ning piduliku laua katmisel • Rootsi laud, selle katmine • Lauakombed • Käitumine söögilauas 	<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku-, lõuna ja õhtusöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle • Lõunasöögilaua katmine ja koristamine • Rootsi laud, selle katmine • Ühekordsete nõude kasutamine • Piknikukorvi komplekteerimine, piknikulaua katmine • Lauakombed • Käitumine söögilauas 	<ul style="list-style-type: none"> • Hommiku-, lõuna ja õhtusöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle • Pidulik laud: küünlad, linikud, lilled, nõud • Hommiku- ja õhtusöögilaua katmine ja koristamine

Taotletavad õpitulemused:

2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Leiab suunamisel vajalikud lauanõud ja vahendid hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi ning piduliku laua katmiseks, abistab laua katmisel • Täidab lihtsamaid toitlustamisega seotud tööülesandeid meeldetuletusel • Abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst • Viib alustatud töö enamasti lõpule 	<ul style="list-style-type: none"> • Katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab seda pärast söömist • Komplekteerib piknikukorvi • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks • Osaleb võimetekohaselt ühistöös • Viib alustatud tööd lõpule 	<ul style="list-style-type: none"> • Katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab seda pärast söömist • Katab piduliku laua • Osaleb ühistöös • Viib alustatud töö lõpule

3.4. Köögitööd

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinade kasutamine abiga: pliit, külmkapp, nõudepesumasin, veekeetja, röster, kohviaparaat, mikser, vahvlimasin • Nõude pesemine, nõudepesuvahendi kasutamine • Nõude kuivatamine: restile, rätikule nõrguma, rätikuga 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinad ning ohutusnõuded nendega töötamisel • Kodumasinade kasutamine. Elektripliit, nõudepesumasin, veekeetja, mikser, blender • Kodumasinade puhastamine • Köögikella kasutamine • Sõela kasutamine • Riivi kasutamine • Pajalappide/kinnaste kasutamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodumasinad ning ohutusnõuded nendega töötamisel • Kodumasinade kasutamine. Elektripliit, nõudepesumasin, veekeetja, mikser, blender, saumikser • Kodumasinade puhastamine • Köögikella kasutamine • Sõela kasutamine • Riivi kasutamine • Pajalappide/kinnaste kasutamine • Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine

kuivatamine • Köögi korrastamine: nõude ja toiduainete paigutamine ettenähtud kohtadesse	• Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine • Toiduainete säilitamine külmikus • Prügi sorteerimine	• Toiduainete säilitamine külmikus • Prügi sorteerimine
---	---	--

Taotletavad õpitulemused:

2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja suunamisel täidab õpitud köögitööde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid. • Teeb lihtsaid köögitöid. • Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab neid juhendamisel kasutada. • Abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel. • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. • Viib alustatud töö enamasti lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. • Loeb lihtsaid skeeme majapidamismasinatelt, oskab nende järgi tegutseda. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Teeb köögitöid 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. • Loeb lihtsaid skeeme majapidamismasinatelt, oskab nende järgi tegutseda. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. • Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Teeb köögitöid

3.5. Toidu valmistamine

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsa hommikusöögi valmistamine • Viilutatud leivale, saiale 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiva, saia, vorsti lõikamine, hakkimine. • Juustunoa kasutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leiva, saia, vorsti lõikamine, hakkimine. • Juustunoa kasutamine.

<ul style="list-style-type: none"> või/määrdevõide määrimine. • Saia/leiva röstimine rösteris. • Vee keetmine veekeetjaga. • Tee- ja mahlakontsentraadist külma ja kuuma joogi valmistamine. • Puuviljade, aedviljade tükeldamine. Aedviljasalati valmistamine. • Valmistaigna rullimine, tükeldamine, küpsetamine. • Küpsiste, saiakeste küpsetamine valmistaignast, nende kaunistamine. • Praadimine: poolfabrikaadist toidu soojendamine. • Toidukaunistamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsate retseptide (skeemide) järgi toidu valmistamine. • Puljongi valmistamine kontsentraadist. • Poolfabrikaatidest, konservidest, paki- ja purgisuppidest lihtsa toidu valmistamine. • Makaronide, riisi, aedviljade, muna, kisselli keetmine. • Aedviljade puhastamine ja koorimine. • Toorsalatid. Segasalatid. • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahud) • Prae- ja ahjukartulite valmistamine. • Toiduainete küpsetamine (kana, kala, juurviljad). • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahustamised). • Vahvlite küpsetamine vahvlimasinaga. • Koogi küpsetamine • Toidu soojendamine • Toidu serveerimine ja kaunistamine • Ülesannete jaotamine toiduvalmistamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsate retseptide (skeemide) järgi toidu valmistamine. • Puljongi valmistamine kontsentraadist. • Poolfabrikaatidest, konservidest, paki- ja purgisuppidest lihtsa toidu valmistamine. • Makaronide, riisi, aedviljade, muna, kisselli keetmine. • Aedviljade puhastamine ja koorimine. • Toorsalatid. Segasalatid. • Lihtsate magustoitude valmistamine (vahud). • Prae- ja ahjukartulite valmistamine. • Suppide keetmine (piimasupid, segasupid, püreesupid, selged leemed). • Praadimine, küpsetamine ja hautamine (liha, kala, aedviljad). • Maitseained. Maitsetaimed. • Pirukate, saiakeste küpsetamine (pärimi-, biskviit-, mure- ja kedetaigen
---	---	--

Taotletavad õpitulemused:

2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab lihtsa hommikusöögi. • Tükeldab puu- ja aedvilja. • Valmistab suunamisel valmistaignast küpsetisi. • Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab 	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab lihtsat toitu skeemi/retsepti järgi. • Valmistab poolfabrikaatidest ja konservidest lihtsat toitu • Kaunistab ja serveerib toidu. • Osaleb ülesannete jaotamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistab lihtsat toitu skeemi/retsepti järgi. • Valmistab poolfabrikaatidest ja konservidest lihtsat toitu • Kaunistab ja serveerib toidu. • Osaleb ülesannete jaotamisel

<ul style="list-style-type: none"> • neid juhendamisel kasutada • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. • Viib alustatud töö enamasti lõpuni. • Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha. 	<ul style="list-style-type: none"> • söögivalmistamise juures. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> • söögivalmistamise juures. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni.
---	---	---

3.6. Toitlustamise alused

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
	<ul style="list-style-type: none"> • Toit, toiduaine, toitaine. • Toidurühmad. • Tervislik toit. • Mitmekülgne toit. • Toiduenergia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toit, toiduaine, toitaine. • Toidurühmad. • Tervislik toit. • Mitmekülgne toit. • Toiduenergia. • Toidupüramiid. • Päeva-ja nädalamenüü koostamine. • Toiduainete säilitamine (sügavkülmutamine, hoidistamine).

3.7. Sisseostude tegemine

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Pakendite ja toiduainete äratundmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poe mängus ostunimekirja 	<ul style="list-style-type: none"> • Järgmise tunni menüü suunatud koostamine ja

<ul style="list-style-type: none"> Ostunimekirja (fotod, pildid, sõnad) koostamine Toiduainete ostmine poest/turult: kaupade suunatud leidmine, kassas maksmine Poes kingituste valik sõbrale sünnipäevaks, jõuludeks, kingituste pakkimine. 	<ul style="list-style-type: none"> koostamine lihtsa retsepti (skeemi) järgi. Poe mängus ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel. Ostude sooritamiseks ligikaudse rahasumma määratlemine. 	<ul style="list-style-type: none"> sisseostude planeerimine. Ostunimekirja koostamine lihtsa retsepti (skeemi) järgi. Ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel. Ostude sooritamiseks ligikaudse rahasumma määratlemine. Lihtsa eelarve koostamine (nädal, kuu). Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus) kaupluses.
---	---	---

Taotletavad õpitulemused:

2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Koostab ostunimekirja ja kasutab seda sisseostude sooritamisel Valib suunamisel sõbrale kingituse, pakib kingituse 	<ul style="list-style-type: none"> Koostab ostunimekirja ja kasutab seda sisseostude sooritamisel Määratleb abiga ostudeks vajamineva ostusumma 	<ul style="list-style-type: none"> Koostab suunamisel järgmise päeva menüü ja planeerib sisseostud Koostab ja kasutab ostunimekirja Valib kaupluses sobivad riideesemed Määratleb abiga ostudeks vajamineva rahasumma

3.8. Rõivastus ja selle hooldus

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> Rõivastuse ja jalatsite valik 	<ul style="list-style-type: none"> Pesumärkide lugemine: käsitsipesu, masinpesu, ainult keemiline puhastus, vajab triikimist, ei vaja triikimist. 	<ul style="list-style-type: none"> Pesumärkide lugemine: käsitsipesu, masinpesu, ainult keemiline puhastus, vajab triikimist, ei vaja triikimist.

<p>vastavalt ilmale.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piduliku, igapäevase, sportliku riietuse valik. • Rõivaste, jalanõude puhtus. • Musta pesu hoidmine. • Pesu pesemine käsitsi (sokid, pesu, sukkpüksid jne). • Pesu kuivatamine nööri, pesurestil. • Jalanõude kuivatamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Pesu sorteerimine: kirju, valge/hele, tume pesu. • Pesu pesemine automaatpesumasina: pesu panek masinasse, sisselülitamine, pesu väljavõtmine. • Pesupulbri valimine. • Automaatpesumasina temperatuuri reguleerimine pesumärkide järgi. • Pesu pesumajja viimine. • Triikraua sisse- ja väljalülitamine. • Triikraua temperatuuri valimine vastavalt pesumärgile. • Aurustaja kasutamine/pesu niisutamine. • Pesu triikimine. • Triikimise ohutusnõuded. • Triigitud pesu sorteerimine, kappi paigutamine. • Rõivaste kokkupanek. • Nööbi õmblemine, soki nõelumine, õmbluste parandamine, paigad/aplikatsioonid. • Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus). • Olukorrale ja tegevusele vastavate rõivaste ja jalatsite valimine. • Rõivastuse täiendamine sobivate detailidega. Ehted, kosmeetika. • Jalatsite hooldus. Kingakreemide valik vastavalt jalatsi värvile, jalatsite puhastamine. • Kingsepp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pesu sorteerimine: kirju, valge/hele, tume pesu. • Pesu pesemine automaatpesumasina: pesu panek masinasse, sisselülitamine, pesu väljavõtmine. • Pesupulbri valimine. • Automaatpesumasina temperatuuri reguleerimine pesumärkide järgi. • Pesu pesumajja viimine. • Pesu kuivatamine nööri, pesurestil. • Pesu pesemine käsitsi (sokid, pesu, sukkpüksid jne) • Triikraua sisse- ja väljalülitamine. • Triikraua temperatuuri valimine vastavalt pesumärgile. • Aurustaja kasutamine/pesu niisutamine. • Pesu triikimine. • Triikimise ohutusnõuded. • Triigitud pesu sorteerimine, kappi paigutamine. • Rõivaste kokkupanek. • Nööbi õmblemine, soki nõelumine, õmbluste parandamine, paigad/aplikatsioonid. • Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus). • Olukorrale ja tegevusele vastavate rõivaste ja jalatsite valimine. • Rõivastuse täiendamine sobivate detailidega. Ehted, kosmeetika. • Jalatsite hooldus. Kingakreemide valik vastavalt jalatsi värvile, jalatsite puhastamine. • Kingsepp.
---	---	---

Taotletavad õpitulemused:

2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks ilmale ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vasta

<p>sündmusele vastava riietuse ja jalatsid.</p> <ul style="list-style-type: none"> Jälgib oma riiete ja jalanõude puhtust. Peseb käsitsi väikeseid riidesemeid. Peseb kummijalanõusid. Kuivatab pesu/jalanõusid. 	<p>vasta riidetuse ja jalatsid.</p> <ul style="list-style-type: none"> Loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid rõivastelt ning majapidamismasinatelt ja oskab nende järgi tegutseda ☐Peseb pesu automaatpesumasina. Triigib pesu. Paigutab triigitud pesu panipaika. Õmbleb nõõgi, parandab õmbluse. Hooldab jalanõusid. 	<p>riidetuse ja jalatsid.</p> <ul style="list-style-type: none"> Loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid rõivastelt ning majapidamismasinatelt ja oskab nende järgi tegutseda ☐Peseb pesu automaatpesumasina. Triigib pesu. Paigutab triigitud pesu panipaika. Õmbleb nõõgi, parandab õmbluse. Hooldab jalanõusid.
--	---	---

3.9. Inimene ja töö

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> Tuttavad elukutsed: müüja, õpetaja, koristaja, kokk, bussijuht Ema, isa töökoht ja amet. 	<ul style="list-style-type: none"> Kodukoha lähedal asuvad ettevõtted. Õpilastele sobivad ametid: koristaja, pesumasinist, haljastustöötaja, majahoidja, köögitöölaine, laadija, sulane jms. Töötamine erinevates õppetöökodades: puutöökoda, aed, pesuköök, õppeköök jne. Kutse õppimise võimalused. Puudega inimeste töökodade (toetatud töötamine) tutvustamine. Üksteise abistamine töödes. Vanade inimeste, nooremate ja puudega inimeste abistamine. Abi palumine töö tegemisel. 	<ul style="list-style-type: none"> Kodukoha lähedal asuvad ettevõtted. Õpilastele sobivad ametid: koristaja, pesumasinist, haljastustöötaja, majahoidja, köögitöölaine, laadija, sulane jms. Töötamine erinevates õppetöökodades: puutöökoda, aed, pesuköök, õppeköök jne. Kutse õppimise võimalused. Puudega inimeste töökodade (toetatud töötamine) tutvustamine. Üksteise abistamine töödes. Vanade inimeste, nooremate ja puudega inimeste abistamine. Abi palumine töö tegemisel.

Taotletavad õpitulemused:

2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja oskab nimetada tuttavate elukutsete esindajaid • Teab ema/isa ametit 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb erinevaid jõukohaseid ameteid. • Omab esmast töökogemust õppetöökojas. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Märkab (suunamisel) abivajajat ja pakub abi. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb erinevaid jõukohaseid ameteid. • Omab töökogemust õppetöökojas. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Märkab (suunamisel) abivajajat ja pakub abi. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös.

3.10. Tööd õues ja aias

Õppesisu:

2. kooliaste	3. kooliaste	Lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Sügisestes, talvistes ja kevadistes aiatöodes osalemine. • Lehtede riisumine, äravedu. • Lume koristamine lumelabidaga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Köögivilja – ja lilletaimede ettekasvatamine. • Kaevamine, külvamine, istutamine, kastmine, rohimine, kõplamine. • Saagi koristamine aias, põllul, metsas. • Puude istutamine. • Toataimede ümberistutamine. • Luuaga pühkimine. • Prahi äravedu. • Puistematerjali puistamine libedatele teedele. • Pinkide, aia värvimine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Köögivilja – ja lilletaimede ettekasvatamine. • Kaevamine, külvamine, istutamine, kastmine, rohimine, kõplamine. • Saagi koristamine aias, põllul, metsas. • Puude istutamine. • Toataimede ümberistutamine. • Luuaga pühkimine. • Prahi äravedu. • Puistematerjali puistamine libedatele teedele. • Pinkide, aia värvimine

Taotletavad õpitulemused:

2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks	Lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks ilmale vastava riietuse ja jalatsid. • Osaleb jõukohastes aiatöodes. • Abistab teisi jõukohaste aiatööde tegemisel. • Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. • Viib alustatud töö enamasti lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vastava riietuse ja jalatsid. • Teeb juhendamisel lihtsamaid töid õues ja aias. • Teab ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vastava riietuse ja jalatsid. • Teeb juhendamisel lihtsamaid töid õues ja aias. • Teab ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. • Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. • Osaleb võimetekohaselt ühistöös. • Viib alustatud töö lõpuni.

Tööõpetus/Puutöö

Igapäevatoimingutega toimetulekuks on vaja omada töökogemusi ning –oskusi. Nende kogemuste ja oskuste andmine ongi toimetulekuõppe tööõpetuse eesmärk. Tööõpetuse temaatika hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus ning selle lähieesmärges.

II kooliaste

Õpilane omandab üksikuid töövõtteid ja võtete õiget järjestust. Kujundatakse praktilise tegevuse oskusi ja harjutatakse nende rakendamist. Vastavalt võimete erisusele kasutatakse abistavat, individuaalset või järjestikust koostööd. Abistava koostöö korral mingi töö tegemiseks palutakse õpilasel midagi tuua, hoida, ulatada, anda jne. Individuaalse koostöö puhul antakse õpilasarühmale ühine ülesanne, mille iga õpilane täidab osaliselt individuaalselt nt. antakse õpilastele erinevad detailid lihvida ja hiljem detailidest koostatakse ese. Järjestikkuse koostöö puhul koosneb töö mitmest erinevast tööoperatsioonist ning iga õpilane sooritab kindlaksmääratud järjekorras oma operatsiooni nt. üks kogub detailid, teine paneb kokku, kolmas keerab kruvid või lööb naelad jne. Tegevused jaotatakse õpilastele arvestades nende võimeid ja oskusi. Õpilastes kujundatakse soovi osaleda jõukohases ühistegEVuses. Töö protsessile ja resultaadile antakse positiivset tagasisidet.

III kooliaste

Täiustatakse ja kinnistatakse omandatud- ning omandatakse uusi töövõtteid. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele ja tähtsusele. Õpitakse tundma lihtsamaid elektrikäsitööriistu. Iga õpilasele võimaldatakse tema võimetele vastav töö, et see aitaks õpilasel kujundada oma oskustest võimalikult adekvaatne pilt ja enesehinnang. Õpilasi õpetatakse hindama ja kontrollima Süvendatakse teadmisi tööohutusest ja ohustustehnikast. Suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, valida ise sobivaid tööriistu konkreetse töö tegemiseks. Õpitakse konkreetse töö teostamiseks vajalikke osatoiminguid järjestama. Õpetatakse oma töö tulemust

2. Tööõpetuse põhimõtted

2.1. Tööõpetuse tundide läbiviimisel tuleb arvestada õpilase füüsilist, vaimset ja sotsiaalset omapära. Peale üldiste tööoskuste tuleb arendada ka sotsiaalseid oskusi nagu näiteks koos tegutsemine, abi küsimine, teiste abistamine, võimalikult adekvaatne enesehindamine.

2.2. Õppetöö on kontsentriiline, igal järgneval õppeaastal laiendatakse eelmisel õppeaastal omandatud teadmisi ja oskusi.

3. Tööõpetuse eesmärkideks on:

- 1) anda teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöödega toimetulekuks;
- 2) arendada vastutustunnet, kujundada positiivset suhtumist oma kohustustesse ja tegevustesse;
- 3) arendada igapäevaste tegevuste kavandamise ja korraldamise ning probleemide lahendamise oskust;
- 4) tutvustada lihtsaid töövahendeid ja masinaid ning õpetada neid kasutama;
- 5) anda enda ja teiste tegevuste hindamise ja järelduste tegemise oskusi;
- 6) õpetada tööoperatsioone õiges järjekorras sooritama;
- 7) kujundada tuttavates olukordades valikute tegemise ja otsustamise oskust;
- 8) kujundada koostöövõimet;
- 9) arendada üld- ja peenmotoorikat;
- 10) arendada õpilase materjali-, värvi- ja vormitaju;

- 11) õpetada mõistma käsil oleva töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust
 12) õpetada tundma ja täitma igapäevatöödega seostuvaid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid;
 13) anda võimalusi omandatud oskusi rakendada erinevates elusituatsioonides.

Käsitöö

	Õppesisu	Taotletavad õpitulemused lisa-aasta lõpuks
Kudumine	<ul style="list-style-type: none"> • Varraste ja lõnga sobivus • Silmuste loomine ja kudumine • Töö lõpetamine • Silmuste kasvatamine ja kahandamine • Ringselt kudumine • Tingmärgid • Viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab vastavaid töövahendeid • Loob silmused ja koob iseseisvalt • Oskab tööd lõpetada . • Suudab ringselt kududa
Heegeldamine	<ul style="list-style-type: none"> • Heegelnõela ja lõnga sobivus • Erinevad materjalid heegeldustöös • Algsilmus, ahelsilmus, kinnissilmus ja erinevad sambad • Ridadena ja ringselt heegeldamine • Töö lõpetamine • Viimistlemine • Tingmärgid, lihtsamad heegelskeemid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab vastavaid töövahendeid • Alustab iseseisvalt heegeldustööd • Heegeldab edasi-tagasi ridadena • Heegeldab ringselt • Loeb lihtsamaid heegelskeeme • Lõpetab töö ja viimistleb
Tikkimine	<ul style="list-style-type: none"> • Tikkimislõngad ja alusmaterjalid • Töövahendite sobivus • Erinevad lihtsamad tikkimispisted • Erinevate pistete omavaheline sobitamine • Töö viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ja kasutab vastavaid töövahendeid ja materjale • Oskab lihtsamaid tikkpisteid • Juhendamisel sobitab erinevaid pisteid omavahel • Oskab töö lõpetada ja viimistleda
Õmblemine	<ul style="list-style-type: none"> • Nööbi õmblemine • Lihtsamad õmblustööd 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab sihipäraselt niiti ja nõela. • Käsitseb õpitud töövahendeid.

	<ul style="list-style-type: none"> • Õmblusmasin 	<ul style="list-style-type: none"> • Õmbleb iseseisvalt nööpe ja teeb lihtsamaid õmblustöid.
Raamil/telgedel kudumine	<ul style="list-style-type: none"> • Töövahendid ja materjalid • Ettevalmistustööd • Kudumine • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb töövahendeid • Oskab juhendamisel ettevalmistustöid teha • Kasutab õpitud töövõtteid ja oskab kududa kangast • Oskab juhendamisel töö lõpetada ja viimistleda
Märg- ja nõelviltimine	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalid ja töövahendid • Nõelviltimine • Märkviltimine • Ohutus viltimisel • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab õpitud töövahendeid • Kasutab õpitud töövõtteid nõelviltimisel • Laotab villa ja valmistab iseseisvalt ette tööpinna märkviltimisel • Oskab töö lõpetada ja viimistleda • Valmistab praktilise eseme
Tekstiilkollaaž	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevate tekstiilidega eseme(pilt, pjalapp, padi jm) kaunistamine. • Šablooni kasutamine • Töö kavandamine • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb õpitud töövahendeid • Kasutab kaunistamiseks erinevaid tekstiile • Kasutab iseseisvalt šabloone, lõikab kontuuri järgi • Koostab juhendamisel töökavandi • Oskab töö lõpetada ja viimistleda
Tekstiilimaal ja värvitrükk	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalid ja töövahendid • Taimetrükk • Kartulitrükk või papist kujundi trükk • Materjalitrükk • Pintsli trükk • Monotüüpia • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb töövahendeid ja materjale • Oskab sihipäraselt kasutada töövahendeid ja materjale • Juhendamisel kavandab töö • Oskab töö lõpetada ja viimistleda
Siidimaal	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalid ja töövahendid • Erinevad tehnikad: kontuurita ja kontuuriga maalimine, efekttehnikad • Kavandamine • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb töövahendeid ja materjale • Juhendamisel kasutab erinevaid töövõtteid ja tehnikaid • Juhendamisel kavandab töö • Oskab töö lõpetada ja viimistleda

Klaasimaal	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalid ja töövahendid • Töö ettevalmistamine ja töökäik • Kavandamine • Töö lõpetamine ja viimistlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ja kasutab vastavaid töövahendeid ja materjale • Oskab töövõtteid ja kavandab juhendamisel töö • Oskab töö lõpetada ja viimistleda
-------------------	--	---

Puutöö

	Õppesisu	Taotletavad õpitulemused lisa-aasta lõpuks
Materjaliõpetus	<ul style="list-style-type: none"> • Puu ja puit • Kolmekihiline vineer • Okas- ja lehtpuit • Lauad, prussid • Puitlaast- ja puitkiudplaat • Mööblilikp • Lakk ja peits 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb töömaterjalid ära • Oskab puidutöömaterjale nimetada ja kirjeldada • Oskab materjale kasutada
Töövahendid	<ul style="list-style-type: none"> • Hõövelpink, puidutrepink • Pliiats, joonlaud, nurgik, sirkel • Saag, tikksaag, erinevad käsisaed, jõhvsaag, saagimisrenn • Haamer, puitvasar • Lihvimisklots, lihvpaber • Elektri- ja akutrell, puurid, kruvikeeraja • Lihthöövel, peitel, vestmisnuga • Pitskrugi, PVA liim 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb vastavaid töövahendeid • Oskab vahendeid nimetada • Tunneb töövahendite ehitust • Kasutab vahendeid vastavalt korraldusele
Mõõtmine	<ul style="list-style-type: none"> • Piki- ja ristjoon 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab pliiatsiga materjalile märkida piki- ja ristjooni

	<ul style="list-style-type: none"> • Kujund • Šabloon 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab šablooni järgi kujundit märkida
Saagimine	<ul style="list-style-type: none"> • Prussi saagimine • Naelutamine • Lihvimine 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab prussi ristikiudu saagida • Suudab detailid omavahel naeltega ühendada • Oskab detaile lihvpaberiga siluda • Lõikab vineerist jõhvsaga kujundeid • Suudab tikksaega vineerist lõigata etteantud kujundeid
Puurimine	<ul style="list-style-type: none"> • Kruvid, naelad • Ettepuurimine • Süvitamine käsitsi ja puurpingis • Puuride ehitus 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kruvidele ja naeltele ette puurida • Suudab käsitsi ja puurpingis süvitada • Tunneb puuride ehitust
Liidete valmistamine	<ul style="list-style-type: none"> • Nael-, kruvi- ja liimliited • Naelte ja kruvide valimine • PVA liimide ja suruvahendite kasutamine liimliidetes 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb nael-, kruvi- ja liimliiteid • Suudab valida liidete jaoks vastavad kruvid • Oskab liimliidetes kasutada PVA liimi • Oskab liimliidetes kasutada suruvahendeid
Teritamine	<ul style="list-style-type: none"> • Vestmisnuga • Luisk 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab käsitseda luisku • Oskab vestmisnuga luisuga teritada
Peiteldamine	<ul style="list-style-type: none"> • Mitteläbiv ava 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab peiteldada mitteläbivat ava
Treimine	<ul style="list-style-type: none"> • Ohutustehnika treipingil • Silinder • Profiil 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ohutustehnikat treipingil • Oskab treida silindrit ja lihtsat profiili
Tööohutus	<ul style="list-style-type: none"> • Puidutöökoda • Elementaarne ohutustehnika 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb puidutöökoja elementaarset ohutustehnikat • Suudab ohutustehnikat kasutada
Praktilised tööd	<ul style="list-style-type: none"> • Lõikelaud • Karp 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab algusest peale meisterdada lihtsamaid praktilisi esemeid • Viib alati alustatud töö lõpuni

	<ul style="list-style-type: none"> • Täring • Vurr • Kaardikepp • Pink • Vasaravars • ...	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab praktilise töö lõpuni viimistleda
--	--	--

Muusikaõpetus

1. Muusikaõpetuse rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis on tähtis muusika ja rütmika vastu huvi tekitamine ja selle püsiv säilitamine. Alustatakse sellest, millega õpilane hakkama saab. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos.

II kooliaste

3.-6. klassis muusikaõpetus mitmekesistub, süveneb õpilase muusikahuvi ja koostegutsemine. Õpitakse sihipäraselt kasutama rütmipille. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd. Oluline on muusika emotsionaalne huvi. Suunatakse hindama muusikat *meeldib – ei meeldi* - põhimõttel.

III kooliaste

7.-9. klassis arendatakse muusika kuulamise, laulude ja rütmipillimängu õppimise, muusika järgi liikumise abil loovust, fantaasiat, mälu tähelepanu, mis aitavad igapäevaelus toime tulla. Selles kooliastmes pööratakse tähelepanu ka muusikale kui harrastusele: õpitakse muusikat nautima ja ise tegema. Õpilasel aidatakse orienteeruda tänapäeva muusika eri stiilides ja luuakse võimalused oma eelistuste kujunemiseks.

2. Muusikaõpetuse õpetamise põhimõtted

2.1 Muusikaõpetus lõimub toimetulekuõppes kogu õppeprotsessiga. Tundide planeerimisel arvestatakse õpilase vaimseid ja füüsilisi võimeid.

2.2 Muusikaõpetuse kaudu arendatakse õpilaste suhtlemis- ning eneseväljendusoskust. Muusikaõpetuse tundides arendatakse laule kuulates ja lauldes õpilaste kõnet (sõnavara, kõnemõistmine, ilmekus). Õpitegevuses lõimitakse muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalise rütmiline liikumine, mängud ja tantsud.

2.3 Muusikapalade valikul arvestatakse õpilaste ea- ja jõukohasusega, elust ja ümbritsevast keskkonnast tuleneva temaatikaga, õpilaste huvidega, emotsionaalse köitvusega.

2.4 Muusikaõpetuse tundides kujundatakse ja arendatakse õpilase muusikalisi võimeid ja hoiakuid. Laulu ja muusika abil väljendatakse oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid, arendatakse muusikalist maitset.

2.5 Muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine, milles saadakse ühismusitseerimise ja ühise tegutsemise kogemust ning positiivset elamust.

3. Muusikaõpetuse ainekava jaotus

3.1. Muusika kuulamine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste ja lisa-aastad
<ul style="list-style-type: none"> • Helid ja mürad looduses ja ruumis. • Kuuldud hääle seostamine pildiga. • Inimhääle eristamine teistest häälest. • Emotsionaalne reageerimine muusikale: plaksutamine, lehvitamine. • Õpitud laulude äratundmine. • Lihtsate žanride äratundmine (laul, tants). • Kaaslase esinemise jälgimine.	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapalade kuulamine. • Erinevate häälte tundmine (nais-, mees-, lastehääled). Marsi eristamine teistest rütmidest. • Muusikapalade tunnuste <i>kurb-rõõmus</i>, <i>valivaikne</i>, <i>kiire-aeglane</i>, eristamine muusikapalades ja väljendamine liikumises. • Esinemine muusikatunnis kaasõpilastele ja koolipidudel. • Eesti rahvamuusika tutvustamine. • Eesti levimuusika tutvustamine.	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapalade kuulamine: soololaul, koorilaul; kõrge ja madal hääl. • Orkester, erinevad pillid. • Muusika seostamine elu ja loodusega. • Loodushäältega seotud muusika kuulamine. • TV ja raadiost muusikasaadete jälgimine/kuulamine. • Teiste maade rahvamuusika tutvustamine. • Teiste maade levimuusika tutvustamine. • Klassikaline muusika tutvustamine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb huvi muusika vastu, reageerib vastavalt muusika iseloomule käte, jalgade või keha liikumisega. • Eristab erinevaid hääli ja mürasid muusikast. • Tunneb ära õpitud laule.	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab muusikapalade tunnuseid (<i>kurb-rõõmus</i>, <i>kiiret-aeglast</i> rütmi). • Eristab õpitud laulu ja tantsuviisi, marsi.	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab soololaulu koorilaulust, kõrget ja madalat häält. • Eristab orkestrit üksiku muusikainstrumenti mängust. • Eristab levi- ja klassikalist muusikat.

3.2.Laulmine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja laulmise kuulamine, jälgimine, laulu osaline kaasa laulmine. • Osalemine laulmisel: plaksutab või laulab kaasa. • Laulmist toetavad žestid, miimika, viiped. • Nime-, tere-, värvi ja iseteenindamislaulud. • Laulud vastavalt päevaosale, aastarütmil • Esinemine teistele. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jõukohaste rahva- ja lastelaulude laulmine. • Tuttavate meloodiate äratundmine. • Laulu sisule vastava karakteriga ilmikas laulmine, hääle tugevuse muutmine lauldes. • Tunnete väljendamine laulu ja muusika abil. • Hoidumine hääle liigsest pingutamisest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eakohaste laulude (lemmiklaulud) laulmine. • Seltskonnalaulud: kooslaulmine, muusikalised mängud, pillisaated. • Laulmine koos liikumise, liigutuste või pillimänguga. • Esinemine kontserdil: oma ja teiste tegevuste kooskõlastamine. • Hääle tugevuse võimendamine (võimendustehnika, mikrofonid). • Hoidumine liiga valjust helist (muusika, müra) kui kahjustavast toimest kuulmisele.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Laulab kaasa või osaleb mõne õpitud laulu esitamisel 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab laulda õpitud laste- ja rahvalaulu valjult ja vaikselt, oskab muuta hääle tugevust 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb koorilaulus

3.3. Pillimäng

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Muusikale kaasamängimine kehapillil (rütmi kaasa plaksutamine) õpetajaga koos või ettenäitamisel • Rütmi kaasamängimine saatemuusikaga (randmekuljused, marakas, kõlapulgad, tamburiin) • Vaba mäng: üks heli, heli ja vaikus vaheldumisi, palju helisid 	<ul style="list-style-type: none"> • Rütmide kuulamine ja taasesitamine rütmipillidel, aeglane ja kiire rütm • Rütmipillidel mängimine. Rütmi kasamängimine • Heli tekitamine pillidel. Eri pillidel mängitud tuttava muusikapala äratundmine • Rahvapillidel mängitud palade kuulamine • Eesti rahvamuusika 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevast materjalidest pillide kuulamine • Kaasmängud rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele • Osalemine ansamblimängus

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada rütmipille • Mängib muusikale kaasa rütmipillil. Eristab ühe või mitme rütmipilli heli 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada erisuguseid rütmipille 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb ansamblimängus

3.4. Muusikalis-rütmiline liikumine

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Liikumised koos õpetajaga vastavalt laulu tekstile ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikapala tunnuste väljendamine liikumises • Rütmikas õpitud tantsuelementide (kõnd, jooks, 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd, jooks, võimalikult täpne reageerimine muusika muutustele

muusika meeleolule <ul style="list-style-type: none"> • Eristab inimehääli teistest häältest • Tunneb ära korduvaid hääli ja mürasid ruumis ja looduses 	keerutamine paarilisega, liikumine hanereas ja ringis nii üksi kui paarilisega) kasutamine õpetaja seatud tantsudes <ul style="list-style-type: none"> • Liikumise tempo, rütmi ja suuna muutmine sõnalise märguande või muusika tajutava muutuse järgi • Osalemine laulu- ja ringmängudes 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikumine ja tantsimine koos teistega • Osalemine paaristantsus (laulu- ja ringmängudes)
---	--	---

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Matkib liigutusi, liigub muusikale vastavalt õpetaja eeskujul 	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub vastavalt muusika tunnustele • Osalemine aulu- ja ringmängudes 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb seltskonnatantsudes, laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel

Kehaline kasvatus

1. Kehalise kasvatuse rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning järgida elementaarseid korraharjumusi, õpetatakse last oma keha tunnetama, ruumis orienteeruma. Harjutusi sooritatakse koostegEVuses ja matkides näidise ja lihtsa instruksiooni järgi. Õpilasi suunatakse muutma liigutuste rütmi ja tempot. Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine.

Kogu õppetöö tugineb mänguliste elementide kasutamisele. Õpilasi motiveeritakse tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega.

Õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

II kooliaste

II arengutasemel (eeldatavalt 3.-6. klassis) kujundatakse õpilasel oskus ja harjumus kontrollida oma keha, selle asendit ja liigutusi. Toimub sobimatute liigustusstereotüüpide muutmine või asendamine. Tegeletakse eri kehaosade mootorika koordineerimisega. Tuttavaid ja jõukohaseid tegevusakte sooritab õpilane iseseisvalt, sh varieeruvates tingimustes. Olulised on õpilase sotsiaalset arengut toetavad harjutused. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima.

III kooliaste

III arengutasemel tõuseb harjutuste õppimisel ja sooritamisel õpilaste iseseisvus. Kujundatakse oskust ja harjumust kontrollida oma kehaasendit ja liigutusi. Õpilased hakkavad liigutusi teadlikult järjestama osatoimingute ahelast lähtudes. Kujundatakse liigustusstereotüüpe ja varieeritakse neid tegevusest ja tingimustest sõltuvalt. Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, suunatakse õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima (tegevuse kaasnev ja järgnev suunatud kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine). Olulised on sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused. Tähelepanu pööratakse tahtemaduste (sihikindlus, julgus, visadus, püsivus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime jne) kujundamisele. Tutvustatakse spordieetika nõudeid: aus võistlus, võistlusreeglitest kinnipidamine, vastase austamine jne.

2. Kehalise kasvatuse õpetamise põhimõtted

Kehalise kasvatuse eesmärk on toetada õpilase individuaalsest eripärast lähtuvalt tema füüsilist arengut.

2.1. Kehalise kasvatuse tundides kujundatakse õpilaste liikumisharjumusi ning positiivset hoiakut tervisesporti kui ühte võimalusse tervisliku ning täisväärtusliku elu elamiseks.

2.2. Üldkehalisi harjutusi sooritades õpetatakse õpilasi tunnetama oma keha, arendatakse üldmootorikat, koordinatsiooni, jõudu, vastupidavust, kiirust ja osavust.

2.3. Kõiki harjutusi sooritatakse vastavalt lapse arengule imiteerimise, näidise või instruksiooni järgi, liigutuste rütmi ja tempot muutes. Jõukohaste harjutuste valik võimaldab õpetada õpilasi lõõgastuma ja liikumisest rõõmu tundma.

2.4. Sobivate õppemeetoditega innustatakse õpilasi arendama oma kehalisi võimeid ning regulaarselt kehaliselt aktiivne olema.

2.5. Kehalise kasvatus õpetamine on tihedalt lõimunud teiste ainete õpetamisega. Kehalise kasvatus tundides kujundatakse õpilaste eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi pöörates tähelepanu õpilaste sportliku riietuse ning isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele.

2.6 Kehalise kasvatus kaudu antakse teadmisi tervislikest eluviisidest, sh tervislikust toitumisest.

2.7. Kehalise kasvatus tundides tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakse eri- või paraolümpialiikumises ja suunatakse sportliku meelisharrastuse valikut.

Toimetuleku õppekava alusel õppivate laste füüsiline areng on väga ebahütlane ja kehalist kasvatust saab tulemuslikult läbi viia ainult juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid iseärasusi. Vastavalt õpilastega tegelevate spetsialistide soovitudele võib viia koolis läbi liikumisravi tunde.

3. Kehalise kasvatus ainekava alajaotus

3.1. Keha- ja ruumitunnetuse harjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Kiikumisharjutuste sooritamine. • Sõudmine istuvas asendis. • Käte kõverdamine, sirutamine, plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine. • Roomamine. • Põlvedel ja neljakäpukil liikumine. • Spordivahendite lükkamine, vedamine. • Takistustest üleronimine. • Lõdvestumine. • Ruumitaju arendavad harjutused: liikumine ringis, rivis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enda veeretamine. • Venitus- ja lõdvestusharjutuste sooritamine. • Ruumitaju arendavad harjutused: stardi ja finišijoonega, väljaku piiridega arvestamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Paaris ja rühmaharjutuste sooritamine. • Hooga kaugushüppe, palliviske sooritamine. • Staadionil oma jooksuraja hoidmine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid keha- ja ruumitunnetuse harjutusi. Kõverdab ja sirutab käsi, pigistab rusikasse, plaksutab. Liigub roomates, põlvedel ja neljakäpukil. Ronib üle takistuse. Liigub rivis, ringis. 	<ul style="list-style-type: none"> Sooritab tuttavaid keha- ja ruumitunnetusharjutusi. Sooritab liigutuste ahelat kaasneva instruksiooni järgi. Arvestab stardi- ja finišijoonega, väljakupiiridega 	<ul style="list-style-type: none"> Sooritab keha- ja ruumitunnetusharjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas. Sooritab liigutuste ahelat mälujuhtluse abil. Oskab võtta hoogu kaugushüppes, palliviskes.

3.2. Rühi- ja tasakaaluharjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> Kõnd tasapinnal orientiiride järgi. Kõnd reljeefsel/erinevatest materjalidest rajal. Erinevate kõnnakute matkimine kindlas rütmis. Jooks rahulikus tempos. Hüpped: sulghüpe, harki-kokku hüpe. Kükitamine, kägarasend ja selles kiikumine. Varbseinal ronimine. 	<ul style="list-style-type: none"> Kõnd võimlemispingil. Põlve- ja sääretõstekõnd, tagurpidi kõnd. Kombineeritud harjutused kõnni ja jooksusammudega. Jooks rahulikus tempos. Sügavushüpe. Kombineeritud hüpped: ühel jalal, rõngast rõngasse, hoota kaugushüpe, hüpped batuudil. Ronimine kaldpinnal. Rippumisharjutused varbseinal. Harjutused palliga: pallivisked ühe käega, 	<ul style="list-style-type: none"> Kombineeritud harjutused, kõnni- ja jooksusammul. Põlve- ja sääretõstejooks. Jooks suuna muutmisega. Hüpped üle takistuste, hüplemine hübitsaga. Hoota kaugushüpe, maandumisega kahel jalal. Hooga kaugushüpe. Kombineeritud võimlemisharjutused, venitusharjutused. Jõuharjutused varbseinal. Harjutused palliga: palli löömine kaaslasele, palli

<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused palliga: palli hoidmine, kandmine, veeretamine, viskamine kahe käega. • Sirutus- ja lõdvestusharjutused. 	<p>põrgatamine ühe ja kahe käega, palli löömine ja vedamine jalaga, palli ja teiste viskevahendite märkiviskamine, palli püüdmine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Väikese palli viskamine kaugusesse. • Harjutused erinevate vahenditega: võimlemiskepid, pallid, hüpits. • Sirutus ja lõdvestusharjutused. 	<p>veeremise peatamine jalaga.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuulitõuge. • Harjutused erinevate vahenditega: lint, rõngas, pallid, hüpits. • Sirutus -ja lõdvestusharjutused.
--	--	---

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, järgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihsamaid rühi-ja tasakaaluharjutusi. • Sooritab matkimise teel lihsamaid kõnni- ja jooksuharjutusi, suudab muuta liigutuste rütmi ja tempot. • Ronib varbseinal. • Veeretab ja viskab palli (kahe käega). • Sooritab lihsamaid rühi- ja tasakaaluharjutusi 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab tuttavaid rühi-ja tasakaaluharjutusi. • Sooritab liigutuste ahelat instruksioonijärgi. • Sooritab lihsamaid harjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel. • Sirutamine, lõdvestumine. • Viskab ja põrgatab palli, hüppab hoota kaugust 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab liigutuste ahelat mälukujutlustele toetudes. • Suudab kõndida ja joosta erineval maastikul, erineval aastaajal. • Sooritab lihsamaid kombineeritud rühi ja tasakaaluharjutusi erinevate vahenditega, sirutamine ja lõdvestumine. • Viskab palli, hüppab hooga kaugust.

3.3. Vastupidavusharjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd mäest ja treppidest üles ja alla. • Matkad kooli lähiümbrusesse. • Erineva pikkusega jooksuharjutused. • Ronimine ja liulaskmine mänguväljakul. • Ujumine: veega kohanemise harjutused, ohutus – ja hügieeninõuded. • Jalgrattasõit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd treppidest üles ja alla. • Kõnd erinevatel maastikel. • Matkad looduses. • Erineva pikkusega jooksuharjutused. • Teatejooks. • Jooks kallakust üles. • Võimlemisvahendite tõstmine ja kandmine. • Jalgrattasõit: slaalom, pidurdamine, käikude vahetaminesõit laugel nõlvakul. • Ujumine: harjutused vees, (abivahendiga) ujumine 	<ul style="list-style-type: none"> • Jooks/kõnd vahelduval maastikul erinevatel aastaegadel. • Kepikõnd. • Erineva pikkusega jooksuharjutused. • Jalgrattasõit kui harrastus. Jalgratta matk • Ujumine: harjutused vees, iseseisev ujumine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Suudab joosta võimetekohases tempos jõukohast distantsi, suudab käia jõukohast distantsi. • Kõnnib treppidest üles-alla. • Sõidab rattaga (kolmerattaliselega). 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida erinevatel maastikel, osaleb teatejooksus. • Sõidab rattaga, sooritab vajalikud manööverdused, pidurdab. • Ujub (abivahenditega). 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kõndida/joosta erineval maastikul ja erineval aastaajal. • Osaleb erineva pikkusega jooksudistantsidel. • Sõidab rattaga vahelduval maastikul. • Suudab ujuda lühikest vahemaad.

3.4. Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja tegevuse matkimine. • Harjutused peegli ees. • Tähelepanu- ja matkimismängud. • Kullimängud. • Laulumängud. • Orienteerumismängud ruumis. • Iseseisev riietumine, abiga sobivate spordirõivaste valik. • Tutvumine hügieeninõuetega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikumismängud, tagaajamismängud. • Viske – ja veeretamismängud. • Orienteerumismängud kooli hoovis. • Spordivõistlused. • Spordirõivastuse valik, riietumine. • Hügieeninõuete täitmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pimesikumängud. • Võistlusemängud: lihtsustatud reeglitega rahvastepall, jalgpall, korvpall, saalihoki. • Orienteerumismäng kooli lähedal territooriumil. • Matkad. • Spordivõistlused. • Tervisliku eluviisi põhimõtted.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi (vajadusel abiga) lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi. • Osaleb lihtsates mängudes. • Riietub iseseisvalt spordiriietesse, täidab suunamisel hügieeninõudeid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb erinevates võistlusemängudes. • Riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale (sise-, välitingimused). 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest. • Teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid

3.5. Talisport

Õpitulemused:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Kelgutamine: laskumine nõlvakust, kelgu vedamine (tühi kelk, istuva kaaslasega). • Suusatamine: suuskadel liikumine keppideta 	<ul style="list-style-type: none"> • Kelgutamine: kelgu lükkamine, kelgu märke vedamine, kelgu pidurdamine. • Suusatamine: suuskadel liikumine keppideta/keppidega lauskmaal. Laskumine väikesest nõlvast. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kelgutamine: kelgu juhtimine, koos kaaslasega kelgul nõlvakust laskumine. • Suusatamine: põhi- ja puhkelaskumisasend. Käärtõus. • Suusatamine vahelduval maastikul. • Uisutamine: uiskudel tasakaalu hoidmine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Laskub kelgul nõlvakust, veab kelgul kaaslast. • Veab kelgu märke, pidurdab kelku. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pidurdab ja juhib kelku. • Liigub suuskadega lauskmaal libiseva sammuga. • Laskub laugest nõlvast. • Tegeleb võimetekohaselt talvespordiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Juhib kelku üksi ja koos kaaslasega. • Laskub suuskadel laugest nõlvast. Sõidab suuskadel vahelduval maastikul. • Hoiab uiskudel tasakaalu. • Osaleb talispordivõistlustel.

Rütmika

1. Rütmika rõhuasetused

I kooliaste

1.-2. klassis arendatakse õpilastel kuulamis-, jälgimis-, matkimis-, mõistmis- ja lihtsamate korralduste täitmise oskusi. Kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi. Lapsi õpetatakse tunnetama oma keha ja liigutusi, arendatakse ruumitaju. Harjutusi õpitakse matkides, eeskuju järgi, abiga.

II kooliaste

Suuremat tähelepanu pööratakse ruumitaju arendamisele ja oma kehaasendi kontrollimisele. Mängud ja tantsud võimaldavad tunda rõõmu emotsionaalsest liikumisest, mõista kaaslaseid ja arendada loovust.

III kooliaste

Kasutatakse aeroobika elemente, erinevaid rütme. Suunatakse vaba liikumist improvisatsioonis. III kooliastme õpilane enamasti matkib tantsusamme (nt juurdevõtusamm). Õpitakse keerulisemaid tantsujooniseid. Õpitakse erinevate seltskonnatantsude (polka, valsi, rumba, samba, disko) elemente. Tantsusammude valikul lähtub õpilane muusikast. Esitab õpitud liikumiskavu.

Kõikidel kooliastmetel kasutatakse tegevuste väljundina koolisiseseid ettevõtmisi, üritusi, pidusid.

2. Rütmika õpetamise põhimõtted

2.1. Rütmikatundides kasutatakse kehatunnetuse-, kontakti- ja kommunikatsiooniharjutusi, mängu ning tantse, mille abil saab arendada õpilaste füüsilisi võimeid ning psüühikat, kinnistada nii verbaalse kui ka mitteverbaalse suhtlemise oskusi.

2.2. Rütmikatundides ühendatakse kehalise kasvatus tundidest tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmitunde aluseks on motoorsuse lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat, liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine aktiveerib kõiki psüühilisi protsesse, aitab kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstab meeleolu.

3. Rütmika ainekava jaotus

3.1. Harjutused kehatunnetuse saavutamiseks

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> Kiikumisharjutused. Käte kõverdamine ja sirutamine. plaksutamine,	<ul style="list-style-type: none"> Kontaktliikumise harjutused. Harjutused rütmi- ja liisusalmide saatel.	<ul style="list-style-type: none"> Aeroobika. Rütmi-improvisatsioonid. Kombineeritud võimlemisharjutused.

<ul style="list-style-type: none"> • rusikasse surumine ja avamine. • Põlvedel ja neljakäpukil käimine. lükkamine ja vedamine; lõdvestumine. Marssimine, liikumine ringis. • Tantsuelementide järelkordamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikumismängud 	<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused ühiselt grupiga.
--	--	---

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kuulata ja täita lihtsamaid harjutusi koostegEVuses eeskuju järgi/abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab oma kohta ravis, harjutustes, õpitud tantsus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab liikuda erinevates joonistes, improviseerida.

3.2. Koordinatsiooniharjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> • Harjutused peegli ees kehahoiu korrigeerimiseks. • Rütmilised harjutused käte ja õlgadega, ülakeha painutused. • Kõnd võimlemispingil, tirel, hüpped pingilt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnd päkkadel ja kandadel, takistuste ületamine, tagurpidikõnd. • Käte ja jalgade samaaegsed harjutused. • Harjutused väikeste pallidega. • Hüppeharjutused paigal, jalad koos, harki-kokku hüpped, üle esemete, hüpped batuudil. • Külgsamm, galopp, hüpaksamm. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tantsusammud: juurdevõtusamm. • Keerulisemad tantsujoonised. • Jooksurütm, hüpped/hüplemine muusikas käte ja jalgade üheaegne erinev liigutamine.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Oskab kuulata ja täita lihtsamaid harjutusi koostegevuses eeskuju järgi/abiga 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab sooritada õpitud harjutusi 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab sooritada erinevatest sammudest kombinatsioone ja neid ka ise välja mõelda ja ette näidata

3.3 Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
<ul style="list-style-type: none"> Lindude ja loomade kõnnaku ja tegevuste matkimine. Lihtsamad tantsud koostegevuses. Harjutused rätikute ja lintidega. Liikumine ringis. 	<ul style="list-style-type: none"> Harjutused paaris ja rühmas. Liikumine rivis, kolonnis, ringis. Lihtsamad tantsud õpitud tantsusammudega. Rahvatantsud 	<ul style="list-style-type: none"> Seltskonnatantsude elemendid. Polka, valsi, rumba, samba põhisammud. Diskotantsud. Tantsusammude valik muusika järgi. Liikumiskavad.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
<ul style="list-style-type: none"> Oskab tegutseda erinevate vahenditega; Tunneb ära erinevate harjutuste ja tegevustega kaasnevat muusikat. Mängib kaasa õpitud tantse, ringmänge. 	<ul style="list-style-type: none"> Oskab liikuda kooskõlas muusikaga; Oskab esitada õpitud tantsu või liikumist; Oskab tantsule paluda, tantsu 	<ul style="list-style-type: none"> Teab ja järgib põhilisi viisaka käitumise reegleid pidudel ja avalikes kohtades Oskab esitada õpitud liikumiskava, tantsu Tantsida lihtsamaid seltskonna- ja peotantse.

• Kuulab muusikat, liigub muusikaga kooskõlas.	lõpetada.	
--	-----------	--

3.4. Lõdvestusharjutused

Õppesisu:

1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste; lisa-aasta
• Rahustava muusika ja puudutuselementide saatel õpitakse lõõgastuma ja tunni pinget maandama.	• Paarisharjutused, venitused	• Hingamisharjutused, erinevad lõdvestused ja venitused.

Taotletavad õpitulemused:

1. kooliastme lõpuks	2. kooliastme lõpuks	3. kooliastme lõpuks; lisa-aasta lõpuks
• Õpilane naudib lõõgastumist	• Sooritab venitusharjutusi paarisharjutustena	• Sooritab meeldetuletusel iseseisvalt lõõgastusharjutusi

AINEKAVAD LISA-AASTATEL

Funktsionaalne lugemis- ja kirjaoskus

1. Õppetöö rõhuasetused

Õppetegevuses tuginetakse varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Õppeprotsessi mitmekesistatakse kaasaegsete ja interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi. Varemõpitule toetudes

- jätkatakse õpilastes lugemisoskuse ja loetust arusaamise treenimist;
- kirjeldatakse märkide ja sümbolite tähendust ning käitumist vastavalt juhendile;
- õpetatakse kirjutama täpseid isikuandmeid (nimi, isikukood, aadress, telefoni number, e-mail);
- arendatakse kujutlusvõimet, võrdlemis- ja vaatlusoskust; oskust seostada objekti pildi ja/või skeemiga;
- tutvustatakse erinevaid kirjandusžanre (luule, proosa, draama vm), eepos “Kalevipoeg”

Õpetuse põhitaotluseks on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus. Põhirõhk on pandud teabetekstidele, verbaalse ja mitteverbaalse info seostamisele. Treenitakse oskust lugeda lihtsaid teateid, kuulutusi, juhendeid jm ning mõista loetu sisu (toidu- ja tarbekaupade nimetus, hind, koostis/valmistamisõpetus/kasutusjuhend, TV-kava, ilmateade, sõiduplaan). Oluline on õpetada tundma kokkuleppemärke, viitasid ja sümboleid. Tänapäevaühiskonnas on primaarne oskus käsitseda mobiiltelefoni ja arvutit. Leida infot ajalehest, arvutist, teadetetahvliilt jm. Õppetöös rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt vestlusi, kommenteeritakse situatsioone, arutletakse võimalike variantide üle. Õppetöö toimub võimalikult sageli praktilistes elulistes situatsioonides väljaspool klassiruumi või koolimaja. Rõhuasetus on *mina-meie* teadvustamisel suhetes kodukoha ja oma tegevusega.

2. Õpetuse eesmärgid

Funktsionaalse lugemis- ja kirjaoskusega taotletakse, et õpilane:

- Mõistab igapäevakõnet, täidab ühe-/ kaheosalisi korraldusi.
- Oskab loetust aru saada ja seda infot kasutada.
- Mõistab lihtsat mitteverbaalset juhendit (toiduresept, tehnika, kodukeemia vm)
- Tunneb ära ja oskab kasutada õpitud märkide järgi käitumist (WC, bussipeatus, apteek vm)
- Oskab nimetada/kirjutada isikuandmeid, täita lihtsat ankeeti/küsitlust (nimi, isikukood, aadress vm)

3. Õppesisu:

Lugemine ja mõistmine; lugemise harjutamine: lugemine kooris ja ükski;

Töötamine juhendite, dokumentide, eelarve, etikettide ja tarbetekstidega;

Isikuandmed. Ankeetide ja blankettide täitmine, avalduste ja seletuskirjade kirjutamine;

Lisa-aastatel jätkatakse varemõpitud keelereeglite kasutamist ning kirjutamis- ja lugemise baasoskuste kordavat harjutamist arvestades õpilase individuaalsust, kuid nende iseseisva valdamise kõrval on õpetamisel olulisem põhirõhk toimetulekul teabega igapäevakeskkonnast.

4. Õpitulemused

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- leiab abiga vajalikku infot teabetekstidest, retseptist, telekavast vm
- tegutseb saadud info põhjal; otstarbekalt; tegutseb
- kirjutab andmeid enda kohta, sooritab ära kirja;
- kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides;
- kommenteerib/hindab oma tegevust/tulemust põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi, hea-halb
- kasutab telefoni, suhtleb e-postis, leiab arvutist infot (TV-kava, ilm, ajalehed, sõiduplaanid)

Matemaatika

1. Õppetöö rõhuasetused

Õppetegevuses toetatakse varem omandatud teadmistele ja oskustele. Rõhuasetus on nn sotsiaalmatemaatikal. Matemaatikat õpitakse eluliste probleemide parema mõistmise ja edukama lahendamise eesmärgil. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone (sh tekstülesandeid). Matemaatilised oskused: geomeetria; probleemülesanded raha, aja, vanuse ja mõõtühikutega; Orienteerumine ajas: kell, kalender, aastaajad; tähtpäevad

Õppesisu:

orienteerumine ajas: kell, nädalapäevad, kalender, aastaajad

suurustunnused: lühike- mõõtmine – pikkus, kaal, maht pikk; raske-kerge;

kirjalik liitmine ja lahutamine;

taskuarvuti kasutamine,

raha: rahatähtede tundmine; raha väärtuse mõistmine; ostu-müügitehingutega seotud elementaarkujutluste loomine; raha kasutamine igapäevaelus;

mõõtühikud: liiter, milliliiter, detsiliiter, toll, kilogramm, gramm, milligramm;

elulise sisuga tekstülesanded

ruumilised suhted: kavandi koostamine, joonise lugemine

Õpitulemused:

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- oskab planeerida oma päeva, tunneb kella, orienteerub kalendris;
- oskab kasutada taskuarvutit;

- lahendab elulise sisuga tekstülesandeid,
- tunneb rahatähti, oskab planeerida oma eelarvet;
- teab ja oskab kasutada õpitud mõõtühikuid:cm, m, liiter, kg, gramm.

Inimese- ja perekonnaõpetus

1. Õppetöö rõhuasetused

Õppetegevuses tuginetakse varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele.

- Varemõpitu teetudes jätkatakse õpilastes pereelu kujutluspildi loomist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.
- Kirjeldatakse inimese arengus toimuvaid vanuselisi muutusi, rõhutades individuaalsusele; selgitatakse soo jätkumise aluseid, sellega kaasnevaid teemasid (sünd, vastutus, haigused vm).
- Arendatakse kujutlusvõimet, võrdlemis- ja vaatlusoskust.
- Kujundatakse käitumisnorme; väärtustatakse õigete otsuste tegemist, õige/vale käitumise analüüsimisoskust;
- Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub vaimses õpikeskkonnas üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle;
- Õppeprotsessi mitmekesistatakse kaasaegsete ja interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi.

Inimese- ja perekonnaõpetus on integreeritud õppeaine, millesse on kaasatud terviseõpetus. Õpetuses on rõhuasetus täiendatud teadmiste andmisel inimese anatoomiast ja soolisest erinevusest. Aine käsitlemise kaudu aidatakse õpilastel õppida tundma oma keha arengut ning anda lihtsustatud teadmisi loote ja väikelapse arengust. Püütakse õpetada mõistma ja reguleerima oma tunnetustegevust ja sellega kaasnevat käitumist. Õpetuse eesmärk on aidata õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on võimeline kohanema ümbritsevas keskkonnas ning toime tulema toetatud elamises võimalikult iseseisvana.

2. Õpetuse eesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise/arenemisega seotud muutusi;
- hoolitseb iseenda ja kaaslaste (pereliige/elukaaslane/laps) tervise eest (isiklik ja pere hügieen, tervislikud eluviisid); väldib ennast ja teisi kahjustavat käitumist;
- pöörduv abi saamiseks täiskasvanu või arsti poole (valu kirjeldamine, olukorra selgitamine);
- annab primitiivset esmaabi (kannatanu lohutamine, pikali asetamine, tekiga katmine, juua andmine; juhtunust teatamine, abi kutsumine jm), vajadusel teatab juhtunust 112-le
- analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;

Õppesisu:

Suhtlemine ja käitumiskultuur

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA. (Läbivalt igas aines)

- 1) Elementaarsed viisakusnõuded erinevas eas/soos kaaslastega suhtlemisel;
- 2) Nõustumine ja eriarvamus, oma seisukohtade selgitamine;
- 3) Süüdistamine ja valesüüdistus;
- 4) Arusaamatused ja konfliktid (kodus, koolis, sõprade vahel), tekkepõhjused ja võimalikud lahendamisevõimalused;
- 5) Üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, õiglus, vastutus- ja kohusetunne.

SUHTLEMINE ISEENDAGA.

- 1) Mina-pilt: head ja halvad iseloomuomadused, sarnasused ja erinevused kaaslastega; isiksus ja temperament.
- 2) Negatiivsete omaduste parendamisvõimalused.
- 3) Enesehinnang (minu reageeringud kiitusele, laitusele, õnnestumisele või ebaõnnestumistele, võrdlus kaaslaste käitumisega).
- 4) Võimalikud lahendused käitumise parendamiseks.

NEIUD JA NOORMEHED.

- 1) Neiu/noormees; keda noormehed/neiud hindavad. Isiksuseomadused.
- 2) Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (ajutised ja püsivad suhted, lahkumine; sõprus, armumine, armastus). Suhte saavutamine ja hoidmine.
- 3) Vägivald kodus ja koolis (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; teatamine täiskasvanule (ema, õpetaja, arst, vm); nõustamis- ja kriisiabi kodukohas).
- 4) Vastastikune usaldus; usaldusisik; usalduse kuritarvitamise tagajärjed.

KÄITUMISKULTUUR.

- 1) Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (vestlusteemad, käitumine; kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine/keeldumine, teised valiku-võimalused, kaaslasega arvestamine jne).
- 2) Peod, pidudel osalemine, korraldamine; erinevad peod (kodus, koolis, sõbra või võõra juures, linnas jm.; tuttavad/võõrad kaaslased, käitumine ja riskid).
- 3) Avalik koht (tänaval, bussis, kaupluses, sööklas, arsti juures jne.); üksi või „kambaga“, kaasaminemine või kaaslasel mõjutamine); hea-halva äratundmine.

Tervis ja selle hoidmine

INIMESE VÄLIMUS.

- 1) Keha konstruktsioon. Igapäevane hügieen (enda ja riiete puhtus ning kord);

- 2) Igapäevane hügieen (enda ja riiete puhtus ning kord).
- 3) Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid ja meik (igapäevane/ pidulik riietus, vastavus aastaajale, sündmusele).
- 4) Suhtumine enda ja kaaslase välimusse (sünnipärane ja kujundatav välimus, vanemate ja eakaaslaste soovitude ja võimaluste arvestamine, kaaslaste/võõraste kritiseerimine); eputamine ja uhkustamine (oma välimusega liialdamine).
- 5) Rõivaste ja jalatsite hooldus (musta pesu sorteerimine; käsi- ja masinpesu; triikimine; kord riidekappides); hooldusmärgid ja kodukeemia (valik, tarvitamine kasutusjuhendi järgi)

INIMESE KEHA JA SELLE EEST HOOLITSEMINE.

- 1) Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus.
- 2) Söömine. Dieet. Söömishäired (anoreksia, buliimia), tundemärgid, abi.
- 3) Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalise aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas).
- 4) Arstiabi kodukohas (lähinaabruses): meditsiinasutused ja nende otstarve. Arsti (kiirabi, perearst, hambaarst) poole pöördumine (registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel).
- 5) Perearst ja eriarstid. Tervise- ja puhkekeskused.
- 6) Koduapteek (sisu, kasutamine, ravimipakendi teabeleht). Käsimeedikumid.
- 7) Ravimtaimed kodus (korjamine, säilitamine, apteegist ostmine; kasutamine).

SEKSUAALSUHTED

- 1) Suguelundid ja nende talitus; intiimhügieen.
- 2) Seks (olemus, kõlblusnormid ja eetika, saladused, häbi, ohud). Loodusseadus: Paljunemine – s.o. sigitamine ja järglaste saamine. Kohustused ja vastutus.
- 3) Seksuaalsuhte alustamine; uudishimu, hirmud (võimalikult kindla partneri olemasolu; valmisolek, nõustumine, keeldumine jne);
- 4) Kaitsevahendid (nimetused, vajalikkus, kasutamine)
- 5) Suguhaigused – ohud ja soovimatud tagajärjed (HIV-viirus. AIDS.)
- 6) Rasestumine (soovitud/soovimatu laps); abort, edaspidine elu ...
- 7) Ahistamine, vägistamine; ohver või tegutseja (olemus; julgus kõneleda usaldusisikule, anonüümne teatamine, vaikimine = kannatamine). Ahistaja karistamine.

UIMASTID

- 1) Alkohol. Tubakas. Narkootilised ained.
- 2) Uimastite tarbija perekonnas: mõju tervisele, majanduslikule olukorrale, suhetele;
- 3) Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas, tagajärjed;

- 4) Uimastisõltuvuse kujunemine, ravi; alternatiivsed tegevused.
- 5) Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid.

Õpitulemused

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- teab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, tervise ohutegurite-riskide vältimine, arstiabi, abi palumine); teab hoolitsematuse tagajärgi;
- tunneb oma keha, mõistab ealisi muutusi; teab suguelundeid ja nende talitust;
- mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid, võimalikke tagajärgi ja oma vastutust selles;
- väärtustab iseennast ja teisi, väärtustab oma soolist kuuluvust; tunneb ea- ja sookohaseid käitumisnorme;
- väärtustab lähisuhteid, oskab suhet alustada ning teab, kuidas suhteid hoida;
- kirjeldab täiskasvanu abiga imiku ja väikelapse arendamise tingimusi, hooldamise võtteid;
- kirjeldab ning hindab täiskasvanu abiga oma huvisid ja igapäevast toimetulekut (õnnestumised, raskused jms);
- oskab vähesel määral sisustada/planeerida oma vaba aega (tegevuste ajaline järjekord, arvestamine oma soovide/võimalustega);
- teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (2-3), oskab täiskasvanu suunamisel nimetada negatiivsete omaduste (N: valetamine vm) parendamisvõimalusi;
- võrdleb ja hindab täiskasvanu suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (eesmärk, tingimused, põhjus–tagajärg); oskab reageerida kohatule käitumisele;
- mõistab vabandamist kui oma süüst või eksimusest arusaamist ja kahetsemist;
- hoidub uimastite tarvitamisest, teab nende tarbimisega seotud tervise- ja sotsiaalseid riske;
- väärtustama rahvuskombeid, -traditsioone (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Ühiskonnaõpetuse alused

Õppesisu:

Ühiskond ja turvalisus

EESTIMAA MEIE KODUNA.

- 1) Oma kodu, tuba: korteri/toa plaan, toa sisustamine. Unistuste kodu.
- 2) Kodu kaunistamine tähtpäevadeks, seos peretraditsioonidega.

- 3) Maa-, õhu- ja veetranspordivahendid Eestis, nende ülesanne. Transpordiühendus kodukohas.
- 4) Matk, ekskursioon kodukohas ehk kooli ümbruses (planeerimine koostegevuses: kaart, leppemärgid, info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meespea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms).

PEREKOND.

- 1) Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered, kargpered);
- 2) Lastekodu ja perekodu, nende vajalikkus; kasvandikud ja nende tulevik;
- 3) Pereliikmete roll perekonnas (+võrdlus minevikuga), kohustused ja vastutus
- 4) Seksuaalkäitumine: planeerimine (partneri valik, teadmatuse, huvi, kogemuse, kordumise); soovimatu raseduse ennetamine; võimalikud tagajärjed, haigused;
- 5) Seksuaalkuriteod, valehäbi, ohvriabi; nõustamisteenused;
- 6) Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus; lapse areng;
- 7) Lapse saamisega seotud kohustused, vastutus;
- 8) Lapse sünniga kaasnevad (lisa) kulutused (peamised kulutusartiklid lapseas).
- 9) Last arendavad mänguasjad ja mängud; mängimine nooremate õpilastega.

„KARJÄÄRI“ PLANEERIMINE.

- 1) „Eneseanalüüs“ (töölased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused).
- 2) Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused, väljaõpe töökohal).
- 3) Isikut tõendavad dokumendid – olemasolu, otstarve; soodustused
- 4) Dokumendid edasiõppeks/tööle vormistamiseks (CV, ankeet, soovitus, iseloomustus vm)

ÜHISKONNAKORRALDUS.

- 1) Ühiskonna liikmed (lapsed ja täiskasvanud, mehed ja naised, erinevatest rahvustest inimesed). Rahvas, isamaa ja kodumaa.
- 2) Seadused; nende mittetäitmine. Inimese õigused ja kohustused.
- 3) EV haldusjaotus (riik, maakond, linn, vald, küla).
- 4) Riigi valitsemine. Riigi- ja omavalitsuse juhid (Eesti riigipea, peaminister, linnapea, vallavanem), nende põhifunktsioonid. (EV Valitsus, kohalik omavalitsus; Riigikogu, valla/linnavolikogu ning nende põhifunktsioonid).
- 5) Eesti Euroopa Liidu liikmesriigina.
- 6) Eestimaal elavad teised rahvused; sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes.

Inimene ja ühiskond

INIMENE JA TEAVE.

- 1) Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad, nende tellimine.
- 2) Vaba aja ja tegevuste planeerimine (võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähiumbruses).
- 3) Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähtitud kiri; e-mail, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus).
- 4) Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus).
- 5) Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubad-teenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustumine-keeldumine.

INIMENE JA TÖÖ. INIMENE JA RAHA.

- 1) Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest).
- 2) Pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused) ja väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus); perega koos elavad sugulased, ühine ja oma raha.
- 3) Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat, maksed poes jne).
- 4) Laen, liising, võlg; tagasimaksed.
- 5) Maksete liigid kodus majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus ja viivis; maksetest kõrvalehoidmine, tagajärjed.
- 6) Mängurlus, riskid, sõltuvus: loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne).
- 7) Töötus; ülalpidamine kodus, riigi abi;

TEENINDUS.

- 1) Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kauba valik ja vajalikkus; kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud, käitumiskultuur;
- 2) Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, toidu kojutellimine), käitumisetikett, sh kaaslase kutsumine;
- 3) Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine); postipaki saamine ja saatmine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS.

- 1) Vesi ja elekter kodus, vajalikkus ja säästlik tarbimine; kokkuhoid.
- 2) Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammid pakenditel.
- 3) Kodu majandamine; teenused ja maksed.
- 4) Kodukeemia kasutamine (vaipade ja metallesemete puhastamine), ohutusnõuete kirjeldus pakendil, selle järgimine.
- 5) Hääletamine reisil (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid).
- 6) Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Õnnetuste ennetamine.

Õpitulemused

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- mõistab perekonna vajadusi ja oskab kirjeldada töö tähtsust; ühtekuuluvus ja vastutus;
- teab oma pere sissetuleku- ja kuluallikaid; (raha, vajadused, kohustused, kokkuhoid);
- kirjeldab täiskasvanu abiga eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
- teab sidepidamise viise, oskab helistada pereliikmetele, kutsuda abi 112;
- hangib täiskasvanu juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (Internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
- kasutab säästlikult vett ja elektrit; teab jäätmete käitlemisviise;
- nimetab võimetekohase elukutse omandamise võimalusi, hindab täiskasvanu abiga oma võimeid adekvaatselt;
- teab oma põhiõigusi ning kohustusi EV kodanikuna/töötajana;
- teab Eesti riigi sümbolikat, pealinna ja riigijuhti; oskab abiga nimetada Eesti haldusjaotust, näitab kaardilt oma kodukoha ja nimetab aadressi;

Taimekasvatus

Taimekasvatuse eesmärgiks on tutvuda tähtsamate aias kasvatatavate taimedega, mulla harimisega, taimede hooldamisega, toataimede hooldamisega ning akvaristika alustega.

Taimekasvatuse rõhuasetused

- Taimeriiki tutvustatakse põhimõttel lähemalt- kaugemale (Eestis kasvavad taimed- ..), konkreetselt- üldisele (käega katsutavalt- silmale nähtamatu).
- Teemade valik peab olema seotud noore inimese arengu, huvide ja vajadustega.
- Taimekasvatus õppimine peab looma kogemuse elusorganismide eest hoolt kandmisest- arendama noore tundeelu ja looma isikliku sideme loodusega.

Õppesisu:

- Sügis aias. Saagi koristamine.
- Aialilled. Saialilledel näitel taime osad: juur, vars, leht, õis, õisik, vili, seeme.
- Köögiviljad: ühe- ja kaheaastased köögiviljataimed. Nende juurte, varte, lehtede, õite, viljade ja seemnete kasutamine toiduks. Mõiste köögiviljad. Köögiviljade tarvitamine keedetult, hapendatult, konserveeritult, toorelt.

- Juurviljad: porgand, peet, kaalikas. Mõiste juurviljad. Nende arenemine 1. kasvuaastal. Porgandi, peedi ja kaalika arenemine 2. kasvuaastal. Öisik. Kaheaastase taime mõiste.
- Umbrohud. Hanemalts – seemnetega leviv umbrohi. Orashein – maa-aluse varrega leviv umbrohi. Umbrohu poolt tekitatud kahju. Umbrohutõrje. Kahjurid aias: kapsaliblikas, õunamähkur, kiritigu.
- Aedmaasikas. Aedmaasika paljundamine tütaraimedega.
- Marjad . Sõstrad (punane, must, valge), karusmari, vaarikad. Põõsa kuju, põõsaste lõikamine, noorendamine. Viljad, seemned.
- Viljapuud. Õuna-, pirni-, ploomi-, kreegi-, ja kirsipuud. Viljapuude istutamine, võra kujundamine, külmakindlus.
- Sibullilled: tulp, nartsiss, hüatsint, lumikelluke, märtsikelluke. Sibullillede paljundamine, talvitumine, puhkeperiood. Sibullilled peenral, murus. Sibullillede ajatamine.
- Ilupõõsad. Õpime tundma kooli ümbruses kasvavaid ilupõõsaid.
- Muld. Mulla koostis. Huumus, liiv, savi. Mulla poorsus. Vee liikumine mullas. Mullaorganismide tähtsus. Mulla soojenemine ja jahtumine – selle tähtsus organismide jaoks. Tallamine. Mürgiste ainete sattumine mulda. Inimtegevuse mõju mullale. Maaharimine. Taimekasvatus. Vee auramise reguleerimine mullast.
- Väetised. Orgaanilised ja mineraalväetised. Mahepõllundus.
- Aia planeerimine:
- Aia planeerimine. Aiaplaani joonistamine. Väike aed, suur aed. Istekoht aias. Aiatööriistad. Aiakuur. Aiatöömasinad. Kastmisvarustus.
- Suured ja väiksed seemned. Seemnete külv (külvi sügavus, seemnete katmine mullaga). Seemnete külvamine ettekasvatamiseks. Pikeerimine. Taimede istutamine peenrassa. Seemnekaupluse külastamine. Üheaastased lilled. Kaheaastased lilled. Sibullilled. Püsilillede istutamine ja paljundamine. Puude ja põõsaste istutamine, paljundamine, hooldamine.
- Väikekasvuhoone aias: paiknemine, suurus, asukoht, paigutus, sisustus, kasvuhoonetüübid, kütmine, vajutamine, õhustamine, kastmisseadmed. Elektrivool väikekasvuhoones. Tööriistad. Mullad, mullasegud, väetamine kasvuhoones.
- Külvi- ja pikeerimistehnika. Kõögivilja- ja suvelilletaimede külvide ajastamine. Kõögiviljad ja maitsetaimed konteinerites.

Õpitulemused:

Lisa-aastate lõpuks õpilane eeldatavasti:

- Tunneb kõögiviljade seemneid
- Tunneb kõögiviljade ja lillede tõusmeid
- Tunneb viljapuid ja marjapõõsaid
- Tunneb maitsetaimi
- Tunneb umbrohtusid
- Tunneb erinevaid lilli
- Oskab külvata erinevaid seemneid

- Oskab tõusmeid harvendada; istikuid pikeerida, istutada
- Omab algteadmisi aia planeerimisest

Kutse-eelõpe

Rõhuasetused

- Alustab ja lõpetab oma tegevuse
- Peab kinni juhenditest ja juhtnööridest
- Oskab küsida abi ja seda kasutada
- Kasutab talle antud puhkepause otstarbekalt
- Oskab orienteeruda ümbruses, vältides füüsilisi takistusi ja tõkkeid
- Vältib liigse müra tekitamist
- Oskab oma tööd adekvaatselt hinnata
- Erinevate ametitega tutvumine ning asutuste ja ettevõtete külastamine

Õppesisu:

- keskendumine oma tegemistele;
- toimingute alustamine ja lõpetamine;
- juhendite vastavus ja järgimine (kinni pidamine) ja mõistmine
- erinevate töövaldkondadega tutvumine;
- erinevate töövahenditega tutvumine ja nende asjakohane kasutamine;
- oma töökohas puhtuse ja korra hoidmine;
- õige tööasend;
- abi kasutamine;
- tööaja järgimine;
- puhkepausi kasutamine;
- erinevate materjalidega tutvumine ja nende kasutamisest arusaamine;
- töötegija ja töö väärtustamine: tasustamine; töötasu; sotsiaalsed suhted; üheskoos töötamine; meeskonnatöö; meelepärase töö leidmine; teiste abistamine/aitamine;
- oma võimete ja võimaluste teadvustamine;
- vajadusel abi küsimine;
- orienteerumine ümbruses: füüsilised takistused/tõkked; müra (kõne, lärm); inimsuhted;

- tutvumine oma valla/linna töö-, tööharjutus- ja päevakeskustega;
- tööharjutused/praktika;
- erinevate ametitega tutvumine ja asutuste/ettevõtete külastamine;
- hinnang oma tööle;
- kohanemine ja tööga harjumine: oma töökoha leidmine; töö ja ühiste reeglite mõistmine ja järgimine.

Kodundus

Rõhuasetused:

- Tunneb erinevaid sööginõusid ja kodumasinaid
- Peab kinni hügieeninõuetest
- Oskab säilitada erinevaid toiduaineid
- Teab ja oskab vältida ohtusid
- Peab köögis puhtust ja korda
- Tunneb külmkapi riulipaigutust ja oskab toiduaineid sellele vastavalt paigutada
- Oskab terariistadega ohutult ümber käia
- Tunneb erinevaid toiduaineid ning oskab neid mõõta ja kaaluda
- Oskab retsepti lugeda ja selle järgi toimetada
- Tunneb tervisliku toitumise põhimõtteid
- Suudab koostada päeva menüü
- Oskab iseseisvalt valmistada lihtsamaid toite erinevateks söögikordadeks
- Suudab pärast tööde lõpetamist tööpaiga endisesse korda seada

Õppesisu:

- Köögi- ja sööginõud: elektrilised ja mehhaanilised köögitarbed
- Hügieeninõuded köögis: käte pesemine, rõivastus: peakatted, põlled
- Toiduhügieen ja toiduainete säilitamine: puhtus, õiged hoiutingimused
- Köögis varitsevad ohud: kuumad esemed, libe põrand, avatud ukseid – aknad, elektrilised kodumasinad, terariistad, esmaabi õnnetuste korral

- Nõude pesemine: nõudepesuvahendid, kummikinnaste kasutamine, pesulapid, küürimisvahendid, harjad; pottide – pannide pesemine, erinevate vahendite kasutamine, kõrbenud pindade puhastamine
- Köögi korrashoid: kindlad paigutuskohad, kapiriulite korrashoid, sahtlite koristamine, terariistade paigutus, lõikelauad, kodumasinade paigutus, puhastamine
- Külmkapp: toiduainete paigutus, sügavkülm, toiduainete pakendamine külmkappi panekuks, pakkematerjalid – kilekotid, toidukile, erinevad karbid, kausid, pudelid; sulatamine, puhastamine; toiduainete säilitamine
- Veekeetja kasutamine: märgistuse min ja max lugemine, ohutuse jälgimine, keetja sisse- ja väljalülitamine, puhastamine – katlakivi eemaldamine
- Kohvimasina kasutamine: filtri kasutamine, vahetamine; kohvi täpne mõõtmine mõõtelusikaga vastavalt vee hulgale, vee panek masinasse, ohutusnõuded
- Mikrolaineahi: programmide kasutamine vastavalt toiduaine iseloomule – sulatamine, soojendamine, küpsetamine; puhastamine, õigete nõude kasutamine; ohutusnõuded
- Mikser: toiduainete vahustamine, taiginate segamine, ohutusnõudes, saumikseri kasutamine
- Terariistad: erinevate nugaõõte otstarve, ohutu kasutamine, teritamine; puhastamine
- Hakklihamasin: masina kokkupanek, lahti võtmine, laua külge kinnitamine, tööprotsessi järjekord, masina pesemine, kuivatamine, ohutus
- Triikraud: temperatuuri valik vastavalt materjalidele, sisse lülitamine, aurutamine, pressimine, ohutusnõuded triikimisel, triikraua puhastamine
- Elektripliit: sisselülitamine, temperatuuri valimine, praeahju eelsoojendus, ahjuplaadid, restid, pannid, puhastamine, ohutusnõuded
- Köögitööd: köögi- ja juurviljade pesemine, puhastamine, koorimine, tükeldamine, riivimine, köögiviljade töötlemine; erineva jämedusega riivide kasutamine vastavalt toidule
- Toiduained: kuivained, maitseained, piimatooted, jahutooted, rasvad, õlid, lihatooted, puu- ja köögiviljad, marjad, kalad, muna
- Toiduainete mõõtmine: kaalumine, erinevate mõõteanumate kasutamine, toiduainete koguste määramine, mõõtühikud – milliliiter, liiter, gramm, kilogramm, supilusikas, teelusikas
- Retseptide lugemine: lühendite tundmine –l (liiter), g (gramm), kg (kilogramm), ml (milliliiter), spl (supilusikas), tl (teelusikas)
- Tervislik toitumine: erinevad toitained, toidupüramiid, toidu kogused, toitumistavad, toitumisharjumused, toidukordade arv, vitamiinid, ebatervislik toit
- Menüüde koostamine: toidukordade arv päevas, toidu valik, supp, praad, magustoit, koogid, küpsised, joogid, salatid, teraviljatooted, piimasaadused
- Toidu valmistamine: keetmine, aurutamine, hautamine, praadimine, kuumutamine teatud temperatuurini, keemise tunnused, ohutusnõuded
- Kiirtoidud: paki- ja purgisupid, nuudliroad, kastmed, poolfabrikaadid, valmistamisõpetuse lugemine, vee keetmine

- Võileibade valmistamine: katete valik – vorstid, singid, juustud, konservid, määrded, konservikarpide avamine; võileibade jagunemine – suupiste-, eine- ja tikuvõileivad, soojad võileivad; leiva ja saia lõikamine; võileibade kaunistamine
- Pudrud: tangainete valik, erinevad keetmise ajad, koguste mõõtmine, kiirpudrud, ohud keetmisel – ülekeemine, põhjakõrbemine
- Piim ja piimasaadused: piim, keefir, pett, jogurt, hapu- ja rööskkoor, kohupiim, juust, kakao, piimakohv, rasva protsent, toiteväärtus
- Puu- ja köögiviljad, aia- ja metsamarjad: säilitamine, töötlemine, toormoosid, keedised, kompotid, hoidised, hapendamise, marineerimine
- Lihasaadused: toore liha töötlemine, keetmine, hautamine, praadimine, grillimine; ohutusnõuded; külmutatud toodete kasutamine
- Küpsetised: pärmi-, liiva-, mure- ja keedutaigna tegemine; ainete mõõtmine, segamine, taigna kergitamine, taigiarulli kasutamine; erinevate küpsetusvormide kasutamine; küpsetuspaber; valmistaignate kasutamine, plaadikoogid, väikesaiad, pirukad, vahvlid, pannkoogid
- Supid: piimasupid, liha-, köögivilja- ja kalasupid, puljongid, toiduainete ettevalmistamine, retsepti lugemine, koguste arvutamine
- Kastmed: soojad ja külmad kastmed; lisandid; panni eelsoojendus, rasvaine valik, jahu kuumutamine, vedeliku panek, maitseainete lisamine, sibula hakkimine, pruunistamine
- Hautised: köögivilja-, liha-, ja kalahautised, toiduainete ettevalmistamine, tükeldamine, toiduainete hautamise järjekord
- Kala: kala valik, töötlemine; keetmine, praadimine, hautamine
- Salatid: toorsalatid, kartuli-, muna-, makaroni-, riisi- ja köögiviljasalatid, toiduainete keetmine, jahutamine, koorimine, tükeldamine, kastmete segamine, maitsestamine, serveerimine
- Magustoidud: kissellid, vahud, kreemid, tarretised, kompotid; tärklise kasutamine; želatiini töötlemine; poolfabrikaatide kasutamine, valmistamisõpetuse lugemine, veekoguse mõõtmine
- Maitseained: liigitus, kasutamine, kogused; maitsetaimed, äädika kasutamine, ohud ja esmaabi
- Laua katmine. Igapäevane, pidulik, kohvi- ja rootsi laud, lauakatted; salvrätikud, lauanõud, nõude paigutamine lauale, kaunistused
- Laua koristamine: nõude sorteerimine; pesemise järjekord, pesuvahendite valik, ettevaatusabinõud, nõude kuivatamine, kappidesse paigutamine, ruumi koristamine, tööde jaotamine

Puhastusteenindus

Rõhuasetused:

- Oskab kodu korras hoida ja vajadusel koristada
- Oskab hoolitseda toataimede eest
- Hoiab korras oma rõivad ja nende panipaigad
- Oskab pesta pesu käsitsi ja masinaga

- Suudab teha lihtsamaid parandustöid
- Oskab triikida pesu
- Tunneb pesumärkide tähendusi ja puhastusvahendeid
- Oskab ohutult käsitleda kodukeemiat
- Oskab vajadusel abistada endast nõrgemaid
- Tunneb elementaarseid koduloomade pidamise põhitõdesid

Õppesisu:

- Kodu korrashoid ja koristamine: töö juhendite lugemine, oma töö kirjeldamine, vajalike tööde planeerimine nädalaks. Mööbli paigutamine kodus, oma toas, teistes ruumides
- Lilled ruumis: lillede valik, kastmine, ümberistutamine
- Rõivastus ja selle hooldamine: riiete ja jalatsite korrastamine ja hooldamine; pesu pesemine pesumasina ja käsitsi; pesu sorteerimine – valge ja kirju pesu; pesu panek masinasse, programmi valimine, sisselülitamine, pesu välja võtmine; pesu kuivatamine nõõril; keemiline puhastus; pesu leotamine, välja väänamine
- Pesu parandamine: käsitsi ja õmblusmasinat kasutades, nõõpide, haakide, truckide õmblemine
- Pesu triikimine: temperatuuri valimine vastavalt pesumärgile, aurustaja kasutamine; märkide vajab triikimist, ei vaja triikimist tundmine; triigitud pesu kokkupanek, pesu sorteerimine ja kappi paigutamine
- Rõivastuse ja jalatsite valik vastavalt ilmale: kingakreemide valik jalatsi värvuse järgi, jalatsite puhastamine
- Kodused asjad: mööbel, kodutehnika, isiklikud asjad, kosmeetikavahendid, esmatarbeasjad, iluasjad, asjade otstarve ja korrashoid
- Puhastusvahendid: pesupulbrid, loputusvahendid, puhastusvahendid, erinevad lapid, harjad, ämbrid, seebid – vedelseebid, lõhna- ja majapidamisseebid
- Ohtlikud puhastusvahendid: ohumärkide tundmine, etikettide lugemine; ettevaatusabinõud: kummikinnaste kasutamine; esmaabi õnnetusjuhtumi korral – loputamine/pesemine rohke voolava veega, vajadusel kiirabi kutsumine
- Kodu koristamine: koristustööd erinevates ruumides, lagede, seinte, põrandate pesemine, tolmuvõtmine, vaipade puhastamine, kloppimine; niiske ja kuivpuhastus, mööbli puhastamine
- Nipid puhastamisel ja hooldamisel igapäevases majapidamises
- Looduslike vahendite kasutamine kodus majapidamises
- Tolmuimeja kasutamine: erinevad otsikud, tolmu koti vahetamine, puhastamine
- Akende ja peeglite pesemine, kuivatamine: erinevate vahendite kasutamine
- Kappide korrastamine: pesu sorteerimine, paigutamine riiulitele, riidepuu kasutamine
- Kahjurid kodus majapidamises: kahjurite ennetamine, tõrje, tõrjevahendite kasutamine, ohutus

- Inimene ja töö: tööd, mis on seotud teiste inimeste eest hoolitsemise ja abistamisega, üksteise abistamine töödes, abi palumine töö tegemisel
- Koduloomad korteris: loomade eest hoolitsemine, toitmine, ravimine, loomakliiniku kasutamise võimalused, ohutusnõuded
- Jäätmekäsitlus: pakendi jäätmed, olmejäätmed, paber-papp, klaas, plastpakend, metallpakend, toidu- ja biojäätmed, ohtlikud jäätmed
- Tööd aias ja õues: seemnete külvamine, rohimine, kõplamine, kaevamine, riisumine, kastmine, puude ladumine riita, tuppa viimine, lehtede riisumine, äravedu, juurviljade koristamine, hoiustamine